

děje. Obrázek od Bohumila Brodského. Cena 72 kr. — č. 4. Matky-vychovatelky. Napsal J. Ježek. Cena 40 kr. — č. 5. a 6. Bůh Soudce. Napsal P. Vavř. Wintera. Z ovzduší doby. Napsal Fr. Jiri Koštál. Cena 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1898. č. 1. Boje a vítězství. Histor. povídky a obrazy. Sepsal Jos. Flekáček. Cást I. Cena 90 kr. — č. 2. Blahoslavěný Hroznata. Jeho život a úcta v lidu českém. Podává Dr. Fr. Krásil, kanovník u sv. Víta. Cena 15 kr. — č. 3. Nepotřebovali kázání o křesťanské poutivosti. Napsal Frant. Jiri Koštál. Cena 30 kr. — č. 4. a 5. Strážcové Jezulátka. Napsal Al. Dostál. Jen do nich — do těch blahořečníků! Napsal Frant. Jiri Koštál. 25 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1899. č. 1. Časové obrázky. Nakreslil Frant. Jiri Koštál. Cena 60 kr. — č. 2. Pomménky z 900letého jubilea sv. Vojtěcha slaveného r. 1897 sebral Methoděj Vojáček. Cena 60 kr. — č. 3. Boje a vítězství. Sepsal J. Flekáček. Cást II. Cena 70 kr.

R. 1900. č. 1. Jan z Jenštejna. Napsal J. Ježek. Cena 20 h. — č. 2. Význam a důsledky husitství. Piše Jiri Sahula. Dil. I. Cena 1 K 20 h. — č. 3. Vraflam se k zásadám křesťanským. Napsal Dr. Josef Pošmurný Ord. Crucig. Cena 50 h. — č. 4. Význam a důsledky husitství. Piše Jiri Sahula. Dil. II. Cena 1 K 20 h.

R. 1901. č. 1. Socialni demokrat. Obrázek z naší doby. Nakreslil J. Ježek. Cena 40 h. — č. 2. Kláštery a jich význam v dějinách lidské vzdělanosti. Napsal Vinc. Drbohlav. Cena 70 h. — č. 3. Cirkev a vzdělanost. Dva poslední pastýřské listy biskupa perugijského Joachima kardinála Pecciho, nyní slavně panujícího papeže Lva XII. Prel. Vojtěch Kameš. Cena 50 h. — č. 4. Soudruzi. Obraz ze společenského života naší doby. Napsal Karel Karásek. Cena 1 K 30 h. — č. 5. Inkvisice. O jejím náboženském, politickém a společenském úkolu. Napsal G. Romain. Přeložil Fr. Vaňous. Cena 40 h.

R. 1902. č. 1. Pouf do posvátných míst Sv. Země a Egypta. Popisuje dr. Jaroslav V. Sedláček. Cena 1 K 90 h. — č. 2. Cílibodný kněz Josef Allemard, zakladatel spolku jinochů ve Francii. Dle M. Gaudela podává prof. Josef Šauer z Augenburku. Cena 60 h. — č. 3. Pokrok v době Karla IV. a v době Husitské. Piše Jiri Sahula. Cena 90 h.

R. 1903. č. 1. Garcia Moreno. Mučedník katolické civilisace. Životopisný obraz. Nakreslil Vojtěch Kameš. Cena 50 h. — č. 2. Z lidových soudů. Křídové kresby Načrtl J. Ježek. Cena 50 h.

U vydávání »Hlasů katol. spolku tiskového« se pokračuje.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francel.

HLASY

katolického spolku tiskového.

Ročník 34.

Číslo 2.

Z LIDOVÝCH SOUDŮ.

KŘÍDOVÉ KRESBY.

NAČRTL

J. JEŽEK.

Cena

50 h.

V PRAZE 1903.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V komisi Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francel.

Hlasy katol. spolku tiskového.

Předpláci se ročně s poštovní zásilkou 2 Kor.

Posud možno obdržeti v Cyrillo-Methodějském knihkupectví Gustav Franci v Praze:

R. 1874. č. 1. Vypsání devítisoletého jubilea založení Pražského biskupství, slaveného léta 1873. Sebral a vydal B M. Kulda. Cena 50 kr.

R. 1878. č. 1. Obrázek z pouti svatojanské. Obrázek ze života dle událostí. Napsal Jos. Ehrenberger. 15 kr.

R. 1879. č. 1. S Bohem či bez Boha? Obrázky ze života pro život nakreslil Dr. Karel Lev Řehák. 36 kr. č. 2. Zásluhy duchovenstva o české školství. Nastínil Josef Ježek. 28 kr. — č. 3. Zlato a pozlátka. Kresby ze života. Nakreslil V. Pakosta. 22 kr. — č. 4. Lenka z pohodny. Obraz ze skutečnosti. Napsal Josef Souhrada. 38 kr. č. 5. Otevřené oči. Obraz ze života vesnického z času nové osvěty. Napsal Ed. Brynych. 18 kr. — č. 6. Počátky křesťanství mezi Slovany. Napsal J. Ježek. Část I. Slované jižní. 24 kr. — Uplný ročník 80 kr.

R. 1880. č. 2. Lhota dvorácká Lhotou žebračí. Obrázek ze života v době nejnovější. Vypravuje J. Ehrenberger. 22 kr. — č. 3. Kněz Jan. Napsal Josef Souhrada. 40 kr. — č. 4. Schovanka. Povídka z doby a pro dobu novější. Napsal Josef Mergl. 25 kr. — č. 6. Upomínky z cest života. Vypravuje Jan Dolenský. Cena 24 kr. Neúplný ročník 60 kr.

R. 1881. č. 1. Pout. Povídka od T. Hájka. 25 kr. č. 2. Listy zvaldě. Sebral Dr. Karel Lev Řehák. 24 kr. č. 3. Odplata zradě. Vypravování dějepisné od T. Hájka. 20 kr. — č. 4. Trtina na větru. Povídka. Napsal V. Pakosta. 15 kr. — č. 5. Diamantek. Povídka ze vsi. Napsal Eduard Brynych. 20 kr. Uplný ročník 80 kr.

R. 1882. č. 1. Pouf Slovanů do Říma ke dni 5. července L. P. 1881., kterou spolu vykonal i popisuje Th. Dr. Karel Lev Řehák. Dil I. Cena 45 kr. — č. 2. Totéž. Dil II. 55 kr. — čís. 3. a 4. Kalich utrpení. Povídka z počátku válek husitských od F. Vacka. — Clowék bez náboženství. Dle starého německého spisu vzdělal J. B. Podstránský. 36 kr. Uplný ročník 80 kr.

R. 1883. č. 1. Záhořský vladyka. Historická povídka od V. Beneše Třebízského. Cena 25 kr. — č. 2. Lepší čest než důstojenství. Napsal F. Caballero. Ze španělskiny přel. Fr. Pohunek. 28 kr. Cena těchto 2 čísel 40 kr.

R. 1888. č. 1. a 2. Dilo lidí. Obrázky ze smíšené osady a ze světa. Napsal E. Brynych. Druhé oprav. vyd. 60 kr.

Z LIDOVÝCH SOUDŮ

HLASY

katolického spolku tiskového.

Ročník XXXIV.

ČÍSLO 2.
Z LIDOVÝCH SOUDŮ.

V PRAZE 1903.

Nákladem katolického spolku tiskového. — V komissi
Cyrillo-Methodějského knihkupectví G. Francla.

Z LIDOVÝCH SOUDŮ

KŘÍDOVÉ KRESBY

NAČRTL

— J. JEŽEK. —

V PRAZE 1903.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA V. KOTRBA.

PŘEDMLUVA.

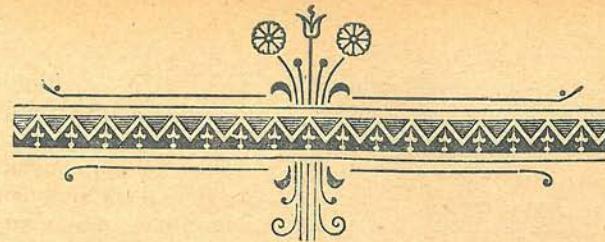
Ído chce seznati náš venkovský lid, jeho nepěkné vlastnosti, chyby a vady, vášně a náruživosti, zkrátka nejen líc, ale i rub jeho povahy, tomu zejména lidové soudy budou dobrým pramenem ke studiu a bedlivé úvaze. Nemáme zde ovšem na mysli soudy, kdy lid náš hájí svého skutečného práva oproti křiklavému bezpráví, kdy dovolává se ochrany soudu proti zlomyslnému poškozování svého majetku, cti a dobrého jména. Soudy, o něž nám zde jde, mírají zpravidla velmi pochybný podklad právní, ano nezřídka i pohnutky liché, nepatrné, vyvolávající dlouholetý, nanicovatý spor. Příčinou soudu bývá tu často věc téměř bezcenná, na jejíž obhájení obětují nerozumné strany sporné někdy všechn svůj majetek; nahodile v prchlivosti z úst vyklouzlé slovo, jemuž nepřikládají žádné váhy, jehož však nechtí hned odvoluti, aby si snad nezadali před jinými; ba nejednou soudí se lidé ještě o věc, která již není.

Sledujeme-li bedlivé některý takový spor, bývá rám z počátku do smíchu; brzy však přejde nás smích, zříme li, na jaké konce spor vychází, jak nejen majetek, ale i čest a zdraví, ano i lidské životy padají mu za oběť. Umíněnost, nepovolnost, tvrdošíjný vzdor ničívají blaho rodinné, roztrhují

přátelské svazky, rozeštvou spořádané a klidné jindy obce, vrhají je v časné záhubu, přivádějí na mizinu, do neštěstí, z něhož nevpamatují se nezřídka ani za jeden lidský věk. Co tu probdělých, bezesných nocí, co slz a nářků, bolných vzdechů zejména u pohlaví ženského bývá na denním pořádku, ač právě často ženy to jsou, jež k nepovolnosti drázdí muže své a jizlivým popichováním dlouholetý spor udržují na výši, ano nezřídka i své tajné úspory na to věnují, jen aby muž se soudil chutě dále.

Svědomitých advokátů, kteří by lidu lichost a nicotnost takového sporu vyložili upřímně, jest pohříchu málo — ký div, vždyť zastupování sporých stran skýtá jim pěkné životy — leč i když nejeden advokát-lidumil varuje občana od započetí planého sporu nebo radí k jeho ukončení, nenachází zpravidla sluchu a sporná strana vyhledá si pak zástupce jiného, který jest jí ve všem po výlu... Několik obrázků z takových lidových soudů, jak výše jsme naznačili, stůjž zde ku poučení a výstraze.

J. Ješek.

O PLANOU JABLOŇ.

Ues Žernovka rozkládá se po hrbolaté stráni kloníc se na polední straně k nedalekému okresnímu městu S.....; po stráni bělá se řada nízkých chaloupek a menších usedlostí a pouze na hořejším a dolejším konci vesnice stojí po výstavném statku. Polička chalupníků a malousedlých táhnou se ode vsi na sever do vrchu, kdežto úrodné lány obou statků sklánějí se pode vsí mírným svahem do údolí těsně vedle sebe; jen úzká mez dělí je na dvě. Té však ze vzdálí ani nepozoruješ. Jenom vysoká, rozložitá jabloň, uprostřed meze stojící, bývala do dálí viditelným mezníkem polnosti obou statků.

Jabloň ta byla kyselá pláňka, ovoce její bylo trpké, zahorčklé, zkrátká, nekalé; a o této pláňce chci vám něco vyprávěti.

„Snad ne povídka o plané jabloni? To poslouchati byla by věru věčná škoda času a na konec abych snad dostal ještě z té kyselotiny laskominu!“

„Možno by to bylo a po tvém rozumu neměl bych snad ani začínati; leč povím-li ti hned

z kraje, že byla doba, kdy celé okolí o té jabloni mluvilo a všecky noviny o ní psaly, budeš snad přece trochu zvědav, proč?"

"Nu, tak už raději povídej, co a jak, nežli mi zajde chut!"

Rekl jsem, že planá jabloň stála na mezi uprostřed polí stateckých, Machových a Vlachových. O žních, bylo-li veliké parno, svačili pod ní Machovi; a když Vlachovým chtělo se jísti a pít, usadili se tam rovněž. Jinak nevím, co bych důležitějšího ještě o jabloni řekl, leda že vesničtí chlapci přicházeli sem na podzim v neděli a ve svátek trást jablek. Aby žádné jablko nedozrálo, o to se chlapci již postarali. Ale snad jim Mach nebo Vlach vykrákal někdy za uši? I Bůh chráň! Ti ani nevěděli, rostou-li tam pláňata či i nic; jabloň jakoby nepatřila nikomu.

Leč na obrátku bylo tomu jinak.

Sedlák Mach četl v kalendáři: „Štěpuj stromy, aby měla žena na podzim dostatek dobrého ovoce k sušení!“ — „Štěpuj stromy!“ hovoří Mach sám k sobě, „ale jak? — ještě jsem to nikdy nedělal. Štěpovati a celý strom si zkaziti — to bych nerad. Nu ovšem, mohl bych se na to pozeptat, kdybych jen měl strom, při němž, nevydaří-li se štěpování, ničeho neztratím. Hm! Zahradu mám plnou stromů, ale škoda každého, jenž by mi zahynul. Hm! hm! Kterak to přece navléci? — Však už to mám! Na mezi stojí plán; tou nebude nic ztraceno, zajde-li. Obstarám si štěpy a zkusím to na pláňce; zdaří-li se pokus, oštěpuji později celou zahradu.“

Několik dní po té vzal Mach po polední řebřík, pilku i štěpy a bral se po mezi do polí. Vylezl na planou jabloň, ořezával větve a štěpoval.

Nedlouho na to přijel Vlach na pole s pluhem orat.

„Hola! Hoho! co se to tam děje? Povídám, kdo je to — ach, to jsi ty, Machu? Co pak ti vjelo do hlavy? Nemáš zajisté čím topiti, že řežeš větve. Vykopej si hned celý strom, stojíš beztoho v cestě nám oběma!“

„Jindy bych byl mluvil tobě podobně,“ odvětil klidně Mach, „ale dnes nikoli; lépe, že tu posud stojí: oštěpuji ho dobrými štěpy a po dvou letech máme ranní dobrá jablka ječmínková na zahnání žízně.“

Dobrá jablka! Ječmínková! Vlach má už na ně laskominu! „Kdybych tak nyní měl jedno dobré jablko“, myslí u sebe a oře pluhem první brázdu. Na konci pole se otočí a oře druhou brázdu zpět; přiblíživ se k jabloni volá na Macha: „To nám přece také dás ochutnat!“

„Ovšem, když se jablka urodí,“ odpovídá Mach.

Vlach oře dále. „Hm, když se jablka urodí! To je asi tolik: bude-li jablek málo, dostaneš jedno nebo dvě; bude-li jich plno, tři nebo čtyři! To je zrovna na jeden rub, sotva že poznáš chuť, a potom chce se ti ještě, ale ty už nemáš! — Hm, že jsem na to sám dříve nepřipadl, a byl bych měl všecko.“

Po chvíli oral třetí brázdu mimo Macha. „Ale po právu, řekl bych, náleží mi vlastně polovice,“ volá.

Sedlák Mach se tomu žertu směje.

„Nevěděl bych zač? Snad že se na mne díváš, jak štěpuji?“ odvětil a štěpoval dále.

Vlach jel tiše dále, ale hlavou mu to jen víří. „Ten chlap chce si tě dobírat! Ejhle! Kdo by se toho byl do tebe nadál, Machu! Ale víš ty, co? To mne ještě neznáš!“

Oře čtvrtou brázdu; když dojel k jabloni, zastaví se.

„Hej! povídám, víš-li pak, čí je ten strom po právu?“

„Čí by byl? Vždyť se nikdo po něm neptá! Víš ty, čí je?“

„O to se nestarej! Ale já pravím: je po právu tvým?“ křičí již rozhoreně Vlach.

Mach hledí chvíli upřeně na Vlacha a myslí u sebe: „Žertuje nebo co?“ Konečně tázne se zkrátka: „A je tvým?“

„Po tom ptáti se nemáš, aniž já ti musím odpověděti. Ale když strom není tvůj, nemáš na něj lézti, ani větve řezati.“

„Kýho šlaka, kdo to povídá, že můj není?“

„To povídám já!“ volá Vlach.

„Na povídání nic nedám, to musíš dokázati!“ odpovídá Mach.

„Na tobě jest, abys dříve dokázal, že strom je tvůj!“ křičí zase Vlach.

„To přece každý hněd vidí; strom stojí na mé straně a je můj!“

„Na mé straně stojí, a proto strom je můj!“ dí na to Vlach.

„Na to se nikdo neptá, na čí straně stojí, mez je zrovna tak má jako tvá; leč kdo strom sázel, o to jde.“

„Ty jsi ho zajisté nesázel!“ namítá Vlach.

„A sázel jsi ho snad ty?“ vysmívá se Mach.

„Já nikoli, ale můj děd; ten celou naši záhradu vysázel stromy a zasadil i tuto jabloň,“ vykládá rozčileně Vlach.

„Kozla sázel; ten neměl o sázení ani pojmu.“

„Jakže? Ty se opovažuješ našeho děda haneti? Sám máš sotva za špetku rozumu, a proto ho i jiným upíráš. Ale to ti povídám, že sesbíráš své štěpy právě tak rychle, jak jsi je přilepoval, a nebude-li ti to po chuti, zastanou tě v tom jiní.“

„Haha! to bych rád věděl, kdo by mne k tomu přinutil!“

„Jen se tak nevypínej a pamatuj si, co jsem ti řekl!“ dokládá Vlach a oře opět dál. „Strom je můj, a kdybych i žalovati měl!“ mluví sám k sobě. A vrátil se zpět od konce volá, jda mimo Macha, na koně: „Histehi! vraníci! zrychlete svůj krok! Dnes musíme dooran; zítra pojedeme do města. Tam jsou zajisté ještě lidé, kteří vědí, jak zatočiti s těmi, kdož berou právo jiným z rukou!“

„Hahaha!“ směje se Mach, „jenom tam jed; pak alespoň se ukáže, kdo má pravdu!“

„Ovšem, proto právě do města pojedu,“ dává v odvěř Vlach.

A tím bylo přátelství obou sousedů na dlouhou dobu u konce.

Vlach oral tiše dále, Mach štěpoval. Konečně byl hotov; slezl se stromu, vzal řebřík a šel domů; cestou ještě volal na Vlacha: „Nyní poslouchej, jak tvé štěpy rostou; uslyšíš-li to, dám ti písemně, že jsi mudřec, jinak...“

Vlach se hněvá a neodvětí již ani slova; myslí si jenom u sebe: „Kdo se směje naposleď, tomu je nejlépe.“

Sotva byl Mach ve vsi, vylezl Vlach na jabloň a strhal a rozházel štěpy na vše strany. „Ranních dobrých jablek ječmínkových vem si kde vem, ale s mého stromu jich trhati nesmíš!“

Co dělal Mach, když viděl své štěpy po zemi rozházené, nikdo nezvěděl; leč to každý na Machovi a Vlachovi pozoroval, že jsou spolu na šítru.

A před tím byli nejlepšími přáteli. Když u Machů dojedli chléb, přiběhlo jejich děvče k Vlachovům, aby jim půjčili bochník chleba;

a když Vlachovům došla mouka nebo mléko, přiběhlo děvče jejich k Machové pro ošatku mouky nebo hrnec mléka.

To nyní na další dobu přestalo, ba zrovna naopak se dělo. Machovo děvče přišlo k Vlachovům: „Matka vám vzkazuje, nevrátíte-li již brzy vydlužených krupek.“ — A nazejtří stálo zase děvče Vlachovo u Machů: „Naše maminka by ráda věděla, kdy nám oplatíte vypůjčenou hroudou másla.“

S večerem nechodil již Mach na besedu k Vlachovům; nemoha doma vydržeti, šel jinam do vsi. Kde kdo ptal se, co ho s Vlachem tak znepřátililo.

„Já tím vinen nejsem,“ tvrdil Mach.

„Co je mi do stromu? Ať ho mám nebo nemám, to je mi jednostojno. Kdyby po dobrém ke mně přišel a řekl: „Jakube, můj starý příteli, ať je strom můj!“ — řekl bych mu „Budiž, vezmi si ho!“ Ale když chce mi he z ruky vyrvat, ač přece vlastníma očima vidí, že je strom můj, to ne, to se nedám a svého práva se nevzdám, kdyby mně i tucet advokátů poslal na krk! Strom? hm! co je mi po něm? Leč právo musí ostatí při mně — a basta!“

„To máš ovšem pravdu, kmotře!“ souhlasili jeho přátelé. „Takový krkavec ten Vlach, kdo by si to byl pomyslil!“

V týž právě čas seděl Vlach v hostinci na druhém konci vesnice mezi svými přáteli a hovořil jinak.

„Jářku, kdyby ke mně přišel: „Jene, dovol, já si ten strom oštěpuji“ — řekl bych: „I s radostí!“ Ale neříci mi ani slova a o své ujmě řezat větve i štěpovat, a nad to ještě do očí se mi vysmívat, jakoby řekl, že mohu býti ještě rád, že na můj

strom leze — ne, to si líbiti nedám. Strom je můj a zůstane můj, i kdyby mělo dojít až na žalobu. Já chci jen své právo a nic jiného!“

„Tot se ví, kmotře, že svého práva hájiti musíš!“ mínili přátelé. „Je to straka ten Mach, všecko by nejraději pobral sám.“

Tak se událo, že půl vsi stálo při Machovi, a druhá polovice při Vlachovi.

Až dotud nechtělo se ještě žádnemu žalovati do opravy. V neděli odpoledne zastal Mach Vlacha v hostinci. Nemluvili spolu ničeho, jen se strany a úkradkem kouleli po sobě očima. A jak to bývá, přátelé Machovi počali se z čista jasna vyptávat, kterak to stojí se žalobou.

„Aha! ti si mne chtějí dobírat!“ pomyslí si Vlach a ihned se dává s přáteli svými do hovoru o žalobě. Na rozchodnou oba sedlaci hodně se pohádali. V pondělí časně z rána spéchal již Vlach do města a zažaloval Macha, že mu se stromu větve seřezal a potom štěpoval.

Za několik dní obdržel Mach písemné nářízení, že má tolik a tolik zlatých platiti útrat a ještě nad to Vlachovi zkažený strom nahradit.

„Jakže? já platit? to by tak bylo!“ myslí si Mach a nechav všeho, běží do města a zažaluje souseda, že mu strhal se stromu štěpy atd. Spor byl nyní v dobré kolejí; že tak rychle z té kolej nevybočí, o to se už postarájí jiní.

Mach i Vlach musili nyní jeden přes druhého neb oba zároveň běhati k soudu; že mnoho času tím se promaří, na to v městě nedbají.

„Nač tam budu stále běhat sám?“ myslí si Mach a vezme si advokáta.

„Co můžeš ty, mohu i já,“ pomyslí si Vlach a vezme si rovněž advokáta.

Abý jejich záležitost rychleji před se šla, bylo oběma padesát zlatých dáti zálohy.

V neděli přijel Machův advokát do vsi, aby si prohlédl mez a strom; v pondělí učinil totéž advokát Vlachův. Že tomu i onomu na úzké mezi noha se podvrtla, že Mach se svým advokátem na Vlachovo a Vlach se svým obhájcem na Machovo pole vstoupili, po něm tam a sem chodili, o tom ani zvlášt se nezmiňují, a jenom připomínám, že oba sousedé měli dosti práce, než zaseté role uvedli zase do pořádku.

Rozepře trvala dále. Lidé z celé vesnice musili jeden po druhém jítí do města svědčit. Mrzeli se, že jsou tím vytrženi z prace; než nač se vlastně mrzeti? Však bude jim cesta zaplacena — buď z Machovy nebo z Vlachovy kapsy. Ale soudci svým svědectvím valně neprospěli, spíše mu ještě spletli hlavu. Machovi přátelé svědčili, že planá jabloň je Machova, a Vlachovi přátelé, že je to strom Vlachův! Soudce věděl nyní právě tolik jako dříve.

Proto přijel jednou celý úřad do vsi, aby si tu věc prohlédl sám; s úřadem přijeli též oba advokáti. Prohlíželi si strom tak důkladně, jakoby dosud za svého živobytí stromu neviděli; měřili jabloň a mez po délce i po šířce, a na konec Machovo i Vlachovo pole. Ač byla pole oseta pšenici a žitem, nedbali toho a poslapali jedno i druhé — a Mach s Vlachem navázali za to o žních o několik mandel méně. — Leč upokoj se srdce, to nevadí, však bude strom konečně přece tvůj!

Co si úřad byl prohlédl a odměřil, to vše bylo pěkně zapsáno do knih. Nyní měli páni zase na půl roku práce a mohli spokojenějeti domů. Vracejí se tedy konečně do vesnice.

Cestou do vsi myslí si Mach: „Kdo maže, ten jede, ač přátelství jest nad peníze!“ a tajně pozve úředníky i oba advokáty k obědu. Ti ovšem rádi příjmou pozvání. A již spěchá Mach napřed, aby vše v čas bylo připraveno.

„Dobře, že jdeš!“ myslí si Vlach. „Nyní není mi třeba před tebou mítí se na pozoru; mohu nahlas to říci“ — a již zve úředníky i oba advokáty k obědu. A pozvaní, aby vyhověli oběma stranám, jdou nejprve na oběd k Machovi a pak k Vlachovi.

Na cestě k domovu hovořili páni mezi sebou: „No, dobře nám tu bylo; byl to věru pěkný výlet pro nás. Vydařil se znamenitě!“

Psaní a soudním stáním nebylo nyní konce. Machovi i Vlachovi sice se zdálo, že je vše při starém — leč přece trochu mylili se oba; neboť Mach měl o hromádku peněz méně, a Vlach rovněž. Strom byl už stokráte zaplacen.

Nadešel podzim a na jabloni viselo několik pláňat. Mach byl kdysi na poli; chtělo se mu pítí, ale neměl s sebou ničeho a domů doskočití nezbývalo času.

„Eh, což, sklátiš si několik jablek!“

To však viděl Vlach a vyplísnil za to Macha nectně.

Co mohl tento dělat? — Spor nebyl dosud rozhodnut, ani strom jemu přisouzen; i musil si dáti vše líbiti.

„Ale počkej! toho ti nezapomenu, ty zloduchu!“ hovořil sám k sobě Mach.

Týden nebo dva později oře Vlach na svém poli. Hubené koně aby stále pobízel; tu rozhněvá se hospodář a hodí po nich otkou; ale otka má někdy svou hlavu a letí místo do koní — do větvoví stromu a skláti několik pláňat. To viděl

zase Mach a oheň byl na střeše. Tím byli vyrovnaní.

A což mají snad všechna jablka na stromě shniti? Však je ve vši dětí dost a ty už se o to postarájí, aby tam žádné jablko nezůstalo.

A Mach a Vlach? — Tém to bylo zcela jednostejno. Spor trval dále přes celou zimu. Vlach i Mach měli každý svého advokáta a neměli, co se jich samých týče, jiného na práci, než že občas do města nosili peníze, a to, zdá se mi, nebylo jim za těžko; proč by jinak vedli spor?

Zatím přiblížilo se jaro. Tu shledali páni na úřadě, že sobě přece vše dobře neprohlédli; musili tudíž ještě jednou vyjeti ven a měřiti znova. A přijeli.

Sotva že vjeli do vsi, přihnala se jarní bouře a déšť. Na nebi se křížovaly blesky a hrímalo, až se země otrásala. Ve vsi tvrdili lidé, že blízko vesnice uhodil několikráté Boží posel. Konečně se obloha zase vyjasnila a nyní ubírala se ze vsi řada mužů, rozumí se, měřit strom.

Leč co se to stalo? Kam se poděla pláň? Snad jí někdo neukradl? — Jdou blíže a vidí teprve, co se stalo. Hrom udeřil do jabloně a rozštěpil ji; a jak pěkně! Jedna polovice leží na poli Machově, druhá na Vlachově.

Oba sousedé dívali se na sebe zmateně; advokáti upirali zarmoucené oči k zemi.

„Že se toto musilo státi! Ti sedláci byli by se, kdož ví, jak dlouho ještě soudili — a nyní? Konec sporu! Škoda!“

I soudečům rozum uvázl; zejména to jím nešlo do hlavy, jak mají nyní měřiti strom, když je rozpoltený. Běhají a skáčou kolem jabloně, tu měří, tam si prohlížejí — ale nač to vše, když

strom už nestojí? — „I nechám jich s pokojem,“ pomyslil si, „snad jim jde skutečně o to měření.“ Bůh uchovej! Chtějí jen m Machovi nebo Vlachovi dátí příležitost, aby je pozvali k obědu.

Ale Mach si myslí: „Co mi to vzpomůže, když je pozvu k obědu? Beztoho by potom zase šli k Vlachovi a oběd můj by by ztracen.“

A Vlach myslí podobně.

Konečně toho mají „páni od soudu“ dost a vracejí se opět do vsi. Leč ani Mach, ani Vlach nepozvali jich k obědu; soudní komise musila jeti domů s lačným žaludkem. Cestou si povídali páni: „Nyní je sporu konec — neboť oč by se měli ještě souditi? Smíří se, každý zaplatí polovinu útrat; každý odvezete si domů půl stromu a věc bude odbyta. To jest už na jevě, jinak byli by nás přece pozvali k obědu!“

Ale járuku, vy měšťáci našich sedláků přece ještě neznáte! Ti a tak jednatí! Nikoli! Nyní teprv rozeplí vlastně začíná.

Na zejtří jel Mach na pole orat. Oral na souvrati první brázdu s hora, ale uprostřed pole bylo mu zastavit; půl jabloně leželo mu v cestě.

„Hm! co si s tím neřádem počnu?“ myslí si, „tu mi leží v cestě. A kdybych i půl stromu domů odvézti směl, co bych z toho měl? Snad, že bych si tím jednou rádně zatopil — leč o to mi nejde; a některí by se mi k posledku ještě vysmáli. Áf si to jen vezme Vlach, když po stromu tak touzí!“ To pověděv, převalil půl jabloně na pole Vlachovo, načež oral dále.

Po poledni přijel Vlach na pole vláchet. K posledku rovněž i jemu ležela jablona v cestě.

„Leč co je to?“ praví, „že Mach i druhou polovicí na mé pole svalil? Hlebole! Ale tak my spolu nehrájem, můj milý, nyní podrž si jen celý

strom, vždyť si ho dříve chtěl mít mocí; rozumí se, že i celý soud pěkně zaplatíš!“

To povíděv, svalí obě polovice stromu na pole Machovo.

Tak stávaly se věci poslední horší prvních. Když byl Mach na poli, ležela jabloň na straně Vlachově, když byl tam Vlach, na straně Machově. Žádný nechtěl strom — snad se tedy smířili? Nikoli. Rozepře trvala dále.

Zatím chodival Mach ke svým známým na besedu a tam často říkával: „Je to skutečně hloupé, že se tak soudíme a peníze rozhazujeme, leč jsem já tím vinen? Kdo začal první, ne-li Vlach? Ale já nechal bych ještě dnes všeho kdyby jen ke mně přišel a alespoň slovíčko ke mně promluvil, řka: „Jakube!“ — Hoj! z hloubi duše bych mu odpověděl: „Je to hloupé, že se sváříme, smířme se!“ — Ale ne, to on neudělá, chce svou hlavou proraziti zed; leč, můj milý, to jsi zrovna přišel na pravého; a kdyby i statek měl na to padnout, já neustoupím!“

„Hoj, kmotře, máte-li se smířiti, musí začítí on!“ radí přátelé a Mach zůstává tím zatvrzelejším.

Vlach chodil na druhý konec vsi na besedu.

„Je to věčná škoda peněz,“ tvrdil často, „ale mohu já za to? Nejssem ani dobrého slova hoděn? Hoj, to ještě dnes povídám, že se nerad soudím; kdyby jen slovíčko řekl: „Jene, smířme se!“ Podal bych mu ruku a bylo by vše odbyto. On si však myslí, že se budu před ním plazit na kolenou — tak se nepoddám nikdy, i kdybych pak ze statku do chalupy jiti byl přinucen.“

„Ne, kmotře, lichotit se k němu nesmíš, to je naše řec,“ dokládají přátelé a Vlachovi je to zcela po chuti.

Zatím uplynulo několik neděl; jabloň válela se ještě na poli. Konečně slitoval se nad ní jeden baráčník. Nevěda, čím sobě zatopiti, vzpomněl si na jabloň.

„Mach o ni nestojí a Vlach rovněž, naposled by ještě venku shnila; lépe bude, když si ji domů odvezu a spálím; mně to prospěje a jim neuškodí.“

I vyšel si se synem za soumraku na mez do polí a kus po kuse odtáhl domů.

No, nyní bude přece sváru konec; o nic nebudou se přece příti, to žádný rozumný člověk nečini! — Myslite?

Když stromu nebylo na poli, vinil Mach Vlacha, že si ho tajně domů odvezl, a Vlach opět Macha. U sebe však každý pravil: „Dobре, že přece konečně ustupuje, nyní bude zajisté brzy všemu konec.“ Nicméně závist nedala nikomu dobře spát. „Ha, ty duše!“ pravili, „já ze sebe žerty tropit nedám!“ A druh na druhu poštval místního strážníka, aby šel hledat.

„Ó to bude rámus ve vsi, až strážník přijde hledat k Vlachovům do statku!“ radoval se Mach.

„To se zasmějí, až si bude celá ves povídат: U Machů byl policajt hledat,“ radoval se Vlach.

Strážník musí zření mítí ku právu, a proto strom hledati. A když ho nenašel u Vlacha, jde k Machovům. Leč i zde nebylo ani větičky, tím méně stromu. Ale policejní strážník nemůže se tím spokojiti; strom musí nalézti, nač by byl policajtem? Proto poptává se a hledá dále ve vsi. Jde po chalupách a v jedné nalezne ještě půl jabloně.

Ach, ubohý chalupníčku, nyní vše sám odnes! Co má policajt v ruce, toho již nepustí. Ale přes to vše těš se, lidé mají s tebou útrpnost.

Sotva že Vlach uslyšel, že si chalupník od-

vezl strom domů, běžel ke strážníkovi; cestou sám s sebou rozprávěl: „Machovi na vzdor navedu policajta, aby chalupníka pustil; hihih! ten se bude zlobit!“

Sotva že došel Vlach od strážníka domů, přiběhl k policajtovi Mach, žádaje, aby chalupníka pustil, ovšem na vzdor Vlachovi. Aby mu byl strážník tím spíše po vůli, vzal jej na sklenici piva.

Strážník byl měkkého srdce a pustil chalupníka.

Chalupník pak pohnut tím, co se událo, rozhodl se, že Macha s Vlachem smíří.

Neřeknu, jak si při tom vedl, a jenom připomenu, že to nebylo prací těžkou; neboť Mach i Vlach byli již sporu až po krk syti; pouze dobrého slova každý se bál. To nyní odpadlo, jelikož chalupník dával za ně dobrá slova. I docílil toho, že sobě konečně podali ruce, řouce:

„Byli jsme to věru klupáci, že jsme pro nic a za nic nosili peníze do města — smířme se a spor zaplatme společně!“

Smířili se a každý zaplatil notně peněz. Nyní je jim u srdce tak lehko, tak blaze! Spřátili se zase, a to tím spíše, jelikož nestál již na mezi strom, o který by se snad byli dosud ještě soudili.

PRO HRST PÍSKU.

„**E**s sudičství v nejedné rodině jeví se býti vášní dědičnou, tvrdí mnozí; sám pak znám několik případů, že nešfastně vedený soud dědečkův neb otcův neodstrašil dětí ani vnukův od nerozvážného procesu nového. Na doklad toho stůj zde skutečná událost, kterak i slabé pohlaví ženské doveče se houževnatě soudit a nepovolí, budť jak bud.“

V pohorské vesnici K... žila před lety chudá vdova Marina Vonásková se dvěma dětmi, pětiletou Asičkou a tříletým Františkem. Živila se prací rukou svých dost nuzně, ale poctivě; leč přes to vše neměli ji sousedé příliš v lásce. Hlavní příčina toho byla, že přišla do vsi odjinud, z hor: byla tudíž cizí. Jiná, že nevyhledávala společnosti se sousedkami, nikdy mnoho nemluvila a klevet nemilovala.

Dětem svým nedovolovala hrát si na návsi s dětmi jinými; šla-li po práci, musily seděti buď ve světnici, nebo hrát si samy před chaloupou.

Sebe i děti své šatila čistě; v chaloupce její byl všude vzorný pořádek, krávička, když ji vedla na pastvu, jen se leskla, i to prasátko ve chlévku, kdykoli je pustila ven, aby se proběhlo, bylo

bílé a čisté. Ale všecko to vykládali jí mnozí ve zlé, říkajíce, že si tak vede z pýchy.

Vonásková byla dcerou většího horského sedláka, který všecko jmění prosoudil, a když v prudké zlosti raněn byv mrtvicí náhle zemřel, musily děti jeho hledati si živobytí mezi lidmi. Dracetiletá Marina šla sloužit do Trutnova, a páni, u nichž byla, chválili její obratnost a rychlosť při práci, ale při tom nesmlčeli, že je svéhlavá, že nesnese výtky a s druhou služebnou že nechce se snášeti. Z té příčiny ji také propustili po roce ze služby, ona pak, majic již asi půl leta známost s tovaryšem zámečnickým Vonáskem, přiměla ho, že se vzali, načež přestěhovali se do vesnice K..., kde Vonásek měl rodnou chalupu s kouskem pole na stráni. Doma zřídil si muž z komory dílnu zámečnickou, a že byl přičinlivý a Marina rovněž nelenila, vědlo se jim dosti dobře.

Vonásek byl člověk tichý, skromný a nevadilo mu nikterak, že v domě vládla žena a vše šlo po jejím; v dílně byl on pánum, tam do práce se mu nepletla, naopak, bylo-li třeba bušiti do železa, dělala muži ochotně tovaryše.

Pohřbu zemřel Vonásek po šesti letech, a poněvadž pozůstalá vdova nemohla sehnati chasníka, jenž by dále vedl řemeslo, musila nyní vytoukat živobytí sama podélkováním na panském dvoře nebo u sedláků, aby jakž takž obživila sebe a své dvě dítky. Šlo to ovšem dosti ztuha, tak že od časného rána až do tmavé noci bývala jako v kole. Jednoho letního jitra, když byla děti umyla, oblékla a učesala vyvedla je před chalupu na oplotěné nádvoří, kde stálo několik stromů ovocných, natrhala vzadu na zahradě hrst žlutých pampelišek, dala je dětem, zavřela dům, a položivši na zápraží dvě skyvky chleba, pravila:

„Chléb snězte si teprve, až půjdou školáci do školy. Od stavení ať mi nejdete ani na krok, jinak dostanete k obědu metlu. Zde pod stromem můžete si udělati zahrádku a vysázeti ji těmi květinami. Aby v zemi držely a stály, přinesu vám trochu písku „Po těch slovech vyšla vrátky před dům na náves, kde leželo několik hromad písku, jež tam dal pánský správce navézti ke stavbě nabrala z jedné kupy písku do obou rukou, donesla jej dětem a rozvodila pod bruškou. Ale v tom šel právě mimo správce Radimský, a za bručev něco do vousů, stanul a zvolal: „Vonásková, kdo pak vám dovolil bráti písek?“

Vdova, která, chodíc z pravidla s hlavou sklopenou, mimojdoucího nebyla si povšimla, obrátila se, a spatřivši Radimského, zapýřila se a odvětila po chvíli: „Nikdo, pane správče; však jsem ho nevzala nežli hrst, aby děti měly si s čím hráti.“

„Ať si hrají s něčím jiným a zbytečně ne rozvezou navezený písek!“ odvětil zhurta správce.

„Pane Bože, což je to zlato?“ vzkřikla rozčilením všecka se chvějíc Vonásková. „Je-li vám tak o tu hrst, přinesu vám za ni na večer plnou nůši.“

„Chcete-li, přineste si pro sebe třeba deset nůší,“ zvolal zlostně správčík, „ale tam ten písek nechte s pokojem. Dopadnu-li vás ještě jednou, udám vás na úřadě jako zlodějku, a pak uvidíte.“

„Jak že?“ křičí vdova, „já zlodějka? Za celý život nevzala jsem nikomu, co by se vešlo za nehét, a vy se opovažujete zváti mne zlodějkou? Však to ošklivé slovo ani podruhé neřeknete!“

„Nemáte-li na tom dosti, že jsem vám to řekl jednou, mohu vám to opakovati ještě po druhé,“ dí rozhněvaný správce. „Ano, vy jste zlodějka!“

„Václav!“ volala vdova na dělníka, který s motykou na rameni šel právě mimo za prací a stanul, aby vyslechl, oč jde. „Václave, vy jste to slyšel, že mne pan správce nazval zlodějkou!“

Ale Václav, nechtě si rozhněvat nikoho z obou, dělal, jakoby slov jejich nebyl slyšel, a bral se mlčky dále.

Leč správce dodal sám po chvíli: „Co jsem řekl, na tom trvám a nezapru toho nikde, kdybyste i svědka neměla. Pro dnes je však toho zatím dosť. Nyní hleďte, ať přijdete v čas do práce. Počasi pěkné asi dlouho nevydrží; rád bych dostal domů seno z luk; proto vezměte si hrábě, a máte-li, i podávky. Jste silná i veliká, můžete podávati na vůz a vyděláte o šesták více.“ Po těch sovech rychlým krokem spěchal dále.

„Do práce jdu nyní hned i bez vší pobídky,“ volala za správcem Vonásková, „ale na úřad trefím rovněž, jakmile budu mítí trochu pokdy.“ Načež obrátila se k dětem, pravila přísným hlasem: „Ať se mi odtud ani nehnete, to vám povídám, jinak, až se vrátím, nasekám vám metlou do krve.“ Na to zavřevši vrátku, chvátala do práce, „na pánské“. Ať se přemáhala, jak mohla, nešla dnes Vonáskové při práci ranní příhoda z hlavy; stále hučelo jí v uších slovo: „zlodějka“.

Chvílemi namlouvala si, že správce vyřkl slovo to jen z přenáhlení a pak nechtěl již ho odvolati, aby si před ní nezadal; že chtěl chybou učiněnou napravit hněd tím, že jí nabídl výnosnější práci u vozu a že na konec zcela mírně s ní hovořil; ale poněvadž byla všecka rozrušena a po otci prudké povahy, nenabyla u ní smírná nálada převahy, naopak Vonásková ustanovila se konečně na tom, že si vymůže řádného dostiučení u soudu.

Když v poledne vrátila se domů, nažala vzadu na zábradlo trochu trávy, obstarala chlév, pojedla s dětmi něco čerstvě nadojeného mléka s chlebem, dala prasátku pití a slepicím trochu zrní, načež vzavši nůši na záda, spěchala znova do práce.

S večerem přinesla plnou nůši písku z obecních drah, kde bylo veliké ložisko, a každý si tam mohl vzít dle potřeby, vysypala nůši na návsi vedle největší hromady pískové, a když doma vše obstarala a dala se trochu do pořádku, šla na faru. Místní farář, vyslechnuv stížnost Vonáskové, uznal sice přenáhlení pána správce, leč před soudem varoval ji, jak uměl; že to jistě nemyslil správce doopravdy, že mu asi slovo to z úst jen tak vyklouzlo, že celá věc nestojí ani za řeč; až se uklidní, že to musí uznati sama atd. Leč Vonásková nedala si nic vymluvit; trvala na svém, řkouc, že je z pořádného rodu, že muž její byl sice jen prostý remeslník, ale poctivec, a ona že jest povinna dětem svým poctivé jméno zachovati; že se uklidní teprv, až se jí dostane u soudu řádného zadostiučinění, až pan správce bude potrestán za to hanebné utrhání na citi.

Farář vida, že s ní ničeho nesvede, že asi od svého pevného úmyslu neustoupí, pravil jí konečně, že není právníkem, aniž má ve zvyku míchat se do sporných záležitostí svých osadníků, niéméně že radí, aby příležitostně zašla v okresním městě J... k jeho známému advokátu Zemanovi a pak jednala dle jeho rady.

Vdova Vonásková vyhledala skutečně za nedlouho advokáta Zemana, řádného a poctivého přitele právního, leč jeho odpověď nebyla jí po chuti; radil jí totiž, aby upustila od podání žaloby, poněvadž prý jest velice pochybno, zdali co

pořídí. Vonásková, místo aby za upřímnou radu poděkovala, odešla mlčky z advokátní kanceláře, a kráčejíc zvolna po schodech, povzdechla si z hluboka: „Ovšem, ovšem, páni drží pěkně k sobě a druh druhu pomáhá, kdežto chudý člověk bývá všude odstrčen a ve psí dán. Správce, farář, advokát jsou bezpochyby starí známí, a tu druh od druhu nebude!“

Když vyšla z domu na náměstí, byla by zlostí dala se do pláče; tak divně bylo jí u srdce. Chodila chvíli tam a sem nevědouc, na čem se rozhodnouti, a že měla hlavu sklopenou, nepovšimla si ani, že ji pozoruje a obchází podivný človíček pichlavých očí, zrzavých vlasů, s křivým nosem, přihrblý a pajdavý — z pokolení Jakubova. Konečně vdovu oslovil: „Drahá paničko, vás něco tíží; svěřte se mi, snad vám budu moci radu dát!“

Vonásková stanula a nedůvěřivě pohlížela na ubohého židáčka, nevědouc, co vlastně chce.

„Pranic se neostýchejte, paničko,“ naléhal na vdovu židáček, „jsem člověk světa zkušený a nejednou poradil jsem již lidem lépe nežli tam ten advokát, u něhož jste bezpochyby byla na radu a pořídila špatně. Jen se vyslovte bez obalu; i když vám poradím dobře, nežádám za to pranic.“ Tu konečně rozvázal se Vonáskové jazyk a vypověděla stručně, proč vlastně přišla do města a jak pochodila u advokáta Zemana.

„Milá paní,“ usmíval se spokojeně židáček, „těším se z toho, že vám mohu dobré posloužiti. Ve vedlejší ulici, asi sto kroků odtud, má svou kancelář můj dobrý známý a právní přítel Taubeles; ovšem jen menší kancelář, an utíká se k němu jen chudší lid, který nemůže tolik platit jako bohatí páni. Za to má pětkrát tolik práce než advokát Zeman. Ano, k panu Taubelesovi

vás dovedu; ten ukáže vašemu správčíkovi, zač toho loket. Uvidíte, že bude zavřen do kriminálu.“

„To snad přece ne!“ zhrozila se rázem vdova.

„Proč ne? Doba „pánů Franců ze zámku“, kteří měli všecku moc v rukou a dělali s lidmi, co chtěli, již dávno minula: teď vládne spravedlnost a právo pro každého, i toho největšího chudáša.“

„Já myslila, aby před soudem jen to ošklivé slovo odvolal; víte, já mám na „panském“ svou obživu, proto bych nerada, aby byl zavřen.“

„Vše to bude záležeti na vás; když mu u soudu odpustíte, musí zaplatit hodnou pokutu, jakou sama ustanovíte.“

„A tu pokutu dostanu já?“ vyzvídala Vonásková.

„To nikoli; to připadne chudé kase nebo ... ale pojďme již, pan Taubeles vám to dobrě vypořádá, co a jak.“

Vonásková ještě váhala.

„Nu tak, nač ještě se rozmyšlít? Snad se nebojíte mne? Já jsem zdejší místní agent Pick, zprostředkovatel koupí a prodejů, zaopatřovatel služeb, zprostředkovatel statků;*) tamhle na rohu v tom velikém domě mám svou kancelář; snad přečtete odtud ten veliký nápis „Aron Pick“. Teď víte, že nejsem žádný pobuda; zde v městě zná mne každé dítě.“

„Pan farář kladl mi na srdce,“ vykotkala po chvíli ze sebe vdova, „abych nešla k advokátu židovi . . .“

*) Podotýkám zde, co Pick zapomněl ještě dodati, že je totiž na provisi či odměnu také horlivým náhončím Taubelesovým.

„Židovi nežidovi,“ odvětil Pick. „Jsou všichni křesťané hodni? Nejsou. A jsou všichni židé daremni? Nejsou. Prašiviny, lotři, lumpové jsou mezi vámi i námi. Ale pan Taubeles jest poctivec, má srdce na pravém místě a záležitost vaši dobře provede. Můžete mi věřiti na slovo!“

Když přišli do kanceláře k Taubelesovi, vyštěl mu Pick stručně, oč jde, a poroučel se, načež samozvaný advokát či vlastně pokoutní písar Taubeles vyptával se vdovy na to a ono a namluvil jí toho, až šla Vonáskové hlava kolem; na konec pak slíbil, že správce slovo „zlodějka“ musí veřejně odvolati a mimo to složiti jistou pokutu. Zároveň však upozornil vdovu na to, že spor může déle trvat a na kolky že je třeba peněz; že tudíž musí mu dáti větší zálohu, ale spoň 20 zl., jinak že neškrte ani pérem.

Tolik peněz však vdova neměla; vytáhla z volsky zvolna ze záhadří šátek, vyňala z něho dva zlatníky, řkouc, že více u sebe nemá, ale že se vynasnaží, aby do 14 dnů sehnala ostatek.

Taubeles zdráhal se chvíli tak malou zálohu přijati, leč potom vstrčil ji přece do kapsy a při rozchodu kladl vdově důrazně na srdece, aby co nejdříve přinesla ostatek, pak že to začne.

Cestou k domovu přemýšlela Vonásková, jak sehnati peníze; vypůjčiti šlo by těžko, protože přede žněmi nebývá mezi lidem na venkově peněz nazbyt; snad něco odprodati? Kravičku? Leč kde by pak vzala mléko dětem? Tedy prasátko? Je ho arci ještě škoda, ale nebude-li jinak, prodá je přece řezníkovi, a bude po starosti.

Přijde-li řezník sám do domu a ptá se, není-li co na prodej, nabídne vždy vyšší cenu, než jde-li hospodář sám žádat řezníka, aby od něho koupil dobytek. Proto Vonásková, ač měla již

pěkné prasátko, nestržila za ně více než 12 zl. a když je měla v kapse, spěchala s nimi chutě do města k Taubelesovi. Ten spokojiv se tím, co přinesla, ujišťoval vdovu, jak nyní její věci rázně se ujme a ji dobrě provede.

Zatím doslechl správce Rádimský, že Vonásková byla již dvakrát v městě u advokáta, aby podal žalobu k soudu.

Správce, jemuž celá záležitost s Vonáskovou vyšla již z myslí, nechtěl tomu ani věřiti, nicméně zajel schválně do města, a když prostřednictvím svého advokáta zvěděl, že tomu skutečně tak, rozhněval se velice a podal ihned žalobu na Vonáskovou — pro krádež.

Asi za čtrnáct dní po té přišel za poledne k Vonáskové posel od soudu s dvěma listinami, jichž příjem musila mu stvrdit podpisem. Chvějíc se všecka rozčlením, požádala posla, aby jí to přečetl; v první listině byla žaloba její proti správcovi a ve druhé — obžaloba správcova svědčící vdově. Správce žaloval Vonáskovou pro krádež a její žaloba zněla pro urážku na cti. Stání o obou žalobách ustanovenno na jeden den o desáté hodině dopoledne u okresního soudu v J.... Když jí posel vše přečetl a vyložil, že v ten a ten den má se dostavit k soudu, počala se vdova trášti jako osykový list, div že na zem neklesla. Posel ji měl co chláholit, a když mu pak stručně vypověděla, že správce ji žaluje pro hrst písku, jež vzala z hromady na návsi, aby děti si měly s čím hrát, ujišťoval vdovu, že vše dobrě skončí, aby jen neměla zbytečného strachu. Upokojil ji tak, že po chvíli mu přinesla z věčnosti trochu mléka s chlebem, aby v tom horku trochu se schladil a spláchl silniční prach. Za to na roz-

chodnou jí soudní sluha poradil, aby si vzala ve městě advokáta, který by ji hájil.

„Vždyť já mám advokáta — Taubelesa,“ pochlubila se vdova.

„To není advokát, nýbrž jen pokoutní písar,“ vysvětloval jí soudní posel, „ten vás nesmí před soudem zastávat, nejlépe učiníte, vezmete-li si advokáta Zemana, to je hodný pán a poslouží vám levně, doví-li se, že jste chudobná.“ Po té odešel.

„Však mi dobře radil pan farář, abych k židovi nechodila . . . tak zbytečně jsem se okradla o pěkné prasátko . . . Co teď? . . . ale nač vlastně potřebuje u soudu advokáta?“ rozumovala u sebe po odchodu poslové Vonásková; „promluvit dovedu sama, a spravedlivý Bůh nedopustí zajisté, aby chudá vdova, jež se poctivě žíví, byla odsouzena pro hrst písku!“

Když bylo stání, vdova nezapírala, že vzala na návsi z kupy hrst písku a donesla ho dětem ke hraní, načež ještě dodala, že nikdo na celém světě nemůže v tom jednání spatřovati krádež. Soudce vynesl také rozsudek, jímž vdovu sprostil obžaloby z toho důvodu, že v písečnaté krajině nemá hrst písku žádné ceny a přivlastnění si věci bezcenné že nelze pokládati za krádež.

Po té jednáno o obžalobě správcově pro urážku na cti; správce nepopíral pronešeného slova, omlouval se rozčilením a že mu to tak vyklouzlo z úst. Soudce navrhoval smír a když Vonásková naň nepřistoupila, ale několikrát za sebou opětovala slovo „pokuta“, byl správce Radimský odsouzen k pokutě 5 zlatých.

Správce složil mlčky přisouzenou mu pokutu, leč jeho advokát podal ihned zmatečná stížnost (odvolání) proti prvnímu rozsudku, jímž vdova byla obžalobě pro krádež zproštěna.

Vonásková jdouc od soudu, vyprávěla radostně kde komu, jak jejich pan správce byl odsouzen a musil zaplatit pokutu, a když se vrátila domů, vešla proti svému zvyku do dvou sousedních chalup, a zase tam vykládala, jak jí to u soudu dobře dopadlo, jak vyhrála nad panem správcem.

Naše vdova, která se domnívala, že sporná záležitost se správcem pro vždy již je ukončena, dostala však asi za měsíc předvolání ke krajskému soudu do Hr Kr. Tam byla odsouzena k dvoudennímu vězení a k zaplacení soudních útrat.

Když byl prohlášen rozsudek, stála Vonásková jako zkamenělá a nechtěla tomu nikterak věřiti.

„Vždyť jsem přece nic neukradla,“ bránila se zoufale, „jak tedy mohu být odsouzena? Pan soudce v J . . . řekl při stání výslovně, že hrst písku v krajině písečnaté nemá ceny a přivlastnění si věci bezcenné že nelze pokládati za krádež.“

„V tom právě se pan soudce v J . . . mylil,“ vykládal ochotně Vonáskové státní zástupce (návladní); „dřívější zákony předpokládaly při krádeži jakýsi zisk, ale nynější platný zákon praví, že ten spáchal krádež, kdo jakoukoliv movitou věc bezprávně si byl přivlastnil, a že je zcela jednostejno, byla-li odcizena věc drahocenná či bez ceny.“ A po chvíli dodal ještě: „Poněvadž jste dosud žila bez úhony a předmět zcizený je skutečně nepatrny, byl vám vyměřen trest nejmenší. Proto jděte nyní klidně domů a až bude u vás po žnich a trochu po práci, přihlaste se sama k nastoupení trestu.“

„A nedá se již proti tomu nic dělat?“ prosila vdova bolestně vzlykajíc, „mají lidé na mne a mé děti ukazovat prstem?“

„Jediné, co byste snad mohla udělat, je prosba k císaři pánu o milost.“

Vdova ihned ustala v pláči. „Že jsem na to dříve nepřipadla!“ zvolala radostně. „Císař pán nebude jistě trpěti, aby bylo se mnou takto jednáno; jenom až se to všecko doví. Prosím vás pro Boha, vzácný pane, napište mi takový list na císaře pána!“

Státní zástupce odvětil, že on, ani pan soudce takových žádostí psáti nesmí, že však dovolí svému písáři, aby jí žádost napsal, pozitíř aby si pro ni přišla.

Když se vdova vrátila domů, vyprávěla proti svému obyčeji každému, koho potkala, že její spor o hrst písku příde nyní před císaře pána, a ten že soudům ukáže, co je právo a spravedlnost. Třetího dne vydala se časně z rána do krajského města Hr. Kr. a když našla kancelář státního zástupce, prosila o psaní. Písář se ptal, má-li jí to přečísti, začež ona prosila; po přečtení však zvolala s podivením: „A to je všecko? Vždyť přece v tom nic není, aby císař pán potrestal správce a celý soud, že mne odsoudil nevinně. Připište to tam ještě, prosím vás snažně,“ žebrovala spinajíc ruce.

„O tom v prosbě o milost nesmí býti ani slova,“ odvětil klidně písář.

„Nu, ať ho tedy třeba nepotrestá, ale ať alespoň řekne císař pán, že mne neprávem odšoudili, a že nejsem zlodějka.“

Písář vysvětloval jí široce a dlouze, že to vše v prosbě o milost nemůže být, nýbrž pouze, aby jí trest dvoudenního vězení milostivě byl prominut.

Tomu však Vonásková nechtěla věřiti a neupokojila se dříve, až písář zavolal z vedlejšího

pokoje státního zástupce. Když přivoláný potvrdil slova písářova, pravila vdova rozhoreně: „Pak nepotřebuji žádné milosti!“

Prosební list nechala ležeti na stole a mlčky s hlavou sklopenou vyšla z kanceláře. Doma chodila pak všecka zamýšlena, vyhýbala se lidem, a byla-li někým oslovena, buď neodpověděla, nebo jen velmi krátce, odvracejíc z pravidla od mluvčího tvář. Musila-li jít přes náves, zašla si ráději, než aby byla kráčela mimo onu osudnou kupu písku, jež tam dosud ležela a po níž vždy hojně dětí od rána do noci skotačilo. Když pak po několik dní Vonáskova nešla ani do práce „na panské“ a ze stavení ani nevycházela, sběhla sou sedka zadem přes zahradu k chalupě a oknem nahlížela do světničky, i viděla vdovu, ana sedí s dětmi v koutě u kamen všecka sklícena s rukama sepjatýma a s hlavou sklopenou. Volala jí jménem, klepala na okno, leč Vonásková sebou ani nepohnula. I vyprávěla po té kde komu, že se bojí, aby nesešlela. Jak se to rozneslo po vsi, navštívil vdovu místní duchovní, rozmlouval s ní přívětivě a srdečně, a na konec připomenul jí Spasitele, který mnohem větší hanu a potupu nesl tiše a s odevzdaností.

„Spasitel neměl však dětí!“ odpověděla mu chladně vdova. V tom přiskočily k ní obě její dítky a chtěly políbit matku; leč ona jim v tom zabránila řkouc: „Nelíbejte mne, vždyť jsem zlodějka!“ To bylo vše, co promluvila za delší návštěvy páne farářovy.

Asi za čtrnáct dní přišel do chalupy soudní sluha vymáhat zaplacení soudních úrat, a poněvadž vdova neměla peněz, radil jí, aby brzy hleděla je sehnati, jinak že jí budou zabaveny některé svršky a exekučně prodány.

Když se o tom všem u starosty doslechl správce Radimský, poslal ihned k Vonáskové šafáře se vzkazem, že soudní výlohy zaplatí zítra v městě sám, aby se tedy o svůj majetek nebála. Vonásková uslyševši slova ta, odvětila smutně: „I ať si vezmou celou chalupu! Nepotřebuji již ničeho!“

S večerem téhož dne krácela vdova mimo panský dvůr; byla svátečně přestrojena a vedla za ruce obě dítka, rovněž čistě oblečené. Před dvorskými vraty stál šafář a pozdravil ji. Vdova mu poděkovala pokynutím hlavy, pak se zastavila a pravila: „Řekněte panu správci, že on mne obeslal k soudu krajskému, a já že ho obesílám k soudu Božímu!“

Po té krácela rychle dolů vesnicí. Šafář odešel po chvíli do bytu správcova a vyřízoval se smíchem vдовin vzkaz.

Ale správci nebylo nijak do smíchu, zbledl a neodpověděl šafáři na to ani slova.

Na zejtří odpoledne zpozorovala sousedka, že Vonáskovic kráva stále ve chlévě bučí, a když neustávala, šla se tam podívat; dobytce řvalo hladem, ve žlabu nemělo ničeho. Z chléva spěchala síní do světnice; ta byla čistě uklizena jako vždy, ale prázdná a na stole bylo napsáno křídou: „Prosím vás, sousedky a sousedé, za odpusťení, komu jsem snad ublížila, a pak prosím ještě, abyste dětem mým vystrojili slušný pohřeb, vždyť za to ubožátku nemohou, že matka jejich byla zlodějkou. †“

Sousedka vyběhši ze stavení, učinila na návsi pokřik; lidé se sbíhali, přišel i správce Radimský se šafářem a když zvěděl, oč jde, poručil několika svým dělníkům, aby rychle vzali tyče a lano a spěchal s nimi k nedalekému rybníku pod ves-

nici. U koupadla odvázána pramice a po dlouhém hledání vytažena mrtvola Vonáskové s oběma dětmi, jež měla přivázány k tělu.

Po přání nešťastné vdovy vypraven slušný pohřeb nejen jejím dítkám, ale i jí, které nyní kde kdo upřímně litoval

Den po pohřbu roznemohl se správce Radimský tyfem, upadl v horečku, blouznal a téměř ustavičně opakoval slova: „Ona mne obeslala k soudu Božímu!“ A to byla i jeho poslední slova, než skonal. Zemřel osmého dne po pohřbu Vonáskové, zanechav vdovu a pět nezaopatřených dítek.

A to vše stalo se — dle vypravování Josefa Ranka — před nemnoha lety v jisté české dědině — pro hrst písku!

MEZI BRATRY.

Starý Valenta, rolník v Uhněticích, zanechal po sobě dva syny, kteří, protože se oba narodili dne 20. ledna, dostali na křtu svatém jména: Fabián a Šebestián, jména dvou světců, jichž výroční památka právě v týž den v církvi se slavívá. Dvojčata nebyli, neboť Fabián přišel na svět dvě léta před Šebestiánem, ale když vyrostli, byli oba stejně vytáhlí a statní, takže každý je měl za sourozence. Po otci zdědili hezké jméní, dvě selské usedlosti, stejně co do výměry, s pěknými výstavnostmi hospodářskými i obytnými, v řepnatém kraji, z nichž mohli dobře a pohodlně žít.

Nedlouho před svou smrtí koupil však otec jejich ještě velikou ovocnou zahradu za obcí nad mlýnem, jež však dosud k žádné usedlosti nebyla připsána a o kterou se měli bratrsky rozdělit.

Ale dělení nebylo snadným; ať měřil inženýr jak měřil, ať panský zahradník odhadoval, jak uměl, vždy jedna polovice zahrady byla výhodnější druhé, měla lepší štěpy a vzácnější druhy ovoce.

Protože žádný z bratrů nechtěl být v právu svém zkrácen, hádali se z počátku o zahradu stéměř den co den, ať se potkali kdekoli. Usta-

vičná hádka jejich přišla brzy k uším i místního faráře, jenž navštíviv bratry, nabádal je, aby se přátelsky srovnali a ten, čí dílec bude uznán horším, aby vzal penězitou náhradu, jak ji ustanoví nestranní znalcí, nebo aby spor rozhodli losem.

Když tomu oba odpírali, pravil jim duchovní: „Mějte ji tedy oba společně, starejte se o ni, štěpujte pilně a vysazujte, jako za života otcova jste činili, a o Boží úrodu dělte se bratrsky!“ Když ani na to nechtáli přistoupiti, jelikož by prý takové dělení nebylo bez častých mrzutostí, radil jim, aby zahradu prodali a o peníze se rozdělili.

Protože dostal každý s manželkou slušný přínos, a oba měli peníze uloženy ve spořitelné, nebyl jim ani tento návrh po chuti.

„Tak darujte zahradu obci,“ pravil smírující kněz, „zřídí se tam školka a školní mládež bude se tam prakticky cvičiti v štěpování a ošetřování stromovi. Z toho bude mítí prospěch nejen naše obce, nýbrž celé okolí, a vy zanecháte po sobě krásnou památku, již po staletí bude ještě vděčně vzpomínáno!

To teprve ne; bylif oba hodně skoupí a na groš jako vlcí; to byla také hlavní příčina, proč každý tak o zahradu stál.

Mladší Šebestián odvolával se na to, že otec koupil zahradu z peněz, jež nebožka matka dědila po vzdáleném příbuzném a on, Šebestián, že býval matčiným miláčkem, která, kdyby dosud žila, jistě celou by mu odkázala. Fabián dovolával se zase svého prvorzenství.

I nedbajíce výstrah duchovního, ani přátelských domluv svých sousedů, dali se konečně do soudu. Každý si vzal advokáta a snažil se, aby

právním uznáním vyhrál při a tím získal i celou zahradu.

Drahně let trval spor a stál mnoho peněz, přivedl nemálo mrzutostí a zlostí, připravil oba bratry o spokojenosť ano i o zdraví.

Kdykoliv Fabián začal doma: „Mám toho sporu věru po krk, u soudu mne již nikdo neuvidí; ať si to ten nenašta Šebestián schlamstne, bude alespoň jednou svatý pokoj,“ podepřela si žena ruce v boky a spustila: „To by bylo pěkné! Ty starší bratr chtěl bys povolit mladšímu? To nikdy nepřipustím; povoliš-li, v tu chvíli ti uteču.“

„Tak mám všecky úspory a snad celé věno tvé obětovat na tu hloupou při?“ bránil se Fabián. „Toť by bylo přece jen velmi zpozdilé!“

„Nevidáno! Ať na to praskne všecko, jen když vyhrajem.“

A mluvil-li Šebestián před ženou o smíru a že by zahrady nejraději ani neviděl, spustila drahá jeho polovice: „Takovou bolest bys mi mohl způsobit, Šebestiánku? Pak tvá láska ke mně byla jen klam a mam, pak jsi mne nikdy upřímně nemiloval! Víš přece, jak toužím vždy po hruškách máslovkách, jak ráda jídám mišeňská jablka! A v té naší zahradě je tolik pěkných hrušní a jabloní a ty bys jim to chtěl tak beze všeho proplustit? Ba, co dím: tak zhola přímo strčit do chrtánu? — To by se smála paní šváková, jací jsme hlupáci! Je-li ti, Šebestiánku, snad o těch pář zlatých advokátovi, půjdou v neděli k rodičům a přinesu ti dvě stovky najisto. Jenom mi nezačínej vícekráte podobnou řeč, sice máš se mnou horoucí peklo na světě.“

A tak chtěj nechtěj soudili se bratři Valentové dále, soudili se, aby doma měli pokoj každý se svou ženou.

Po nejakém čase jel Fabián z Prahy domů od soudního řízení; cestou splašili se mu koně, rozbili kočár, potloukli se, při čemž Fabián seskočiv v čas s povozu,zlámal si nohu.

„Není-li table nehoda výstražným pokynem oběma bratřím, aby již jednou nechali těch nekalých soudů!“ šel po vesnici i po okolí jeden hlas.

„No, teď snad dá už švák Fabián pokoj a zahrada bude naše,“ radovala se manželka Šebestiánova

„Nevím, nevím,“ pochyboval důvodně muž.

„Snad by se nedal k soudu donášet? Chodit přec nemůže!“ mínila jeho žena.

„Víc mne nikdo k soudu nedostane ani dvěma páry koní!“ sliboval na posteli bolestí sténající Fabián.

„Eh což!“ těšila ho manželka, „noha se zahojí brzy a ne-li, dás mi plnou moc a půjdu k soudu sama.“ To bylo koncem měsíce listopadu.

Počátkem ledna vracel se Šebestián za tuhé zimy z Prahy od advokáta; jel domů drahou a tu hodinku cesty ze stanice rozlocké do Uhnětic, myslil, že dokáže hravě.

A byl by to dokázal kdyby nebylo bývalo prudké vánice sněhové a Šebestián z nádraží rozlockého byl přímo šel domů. Ale místo toho zapadl do hostince „na Máku“, pil trochu přes moc a teprv po desáté hodině v noci vydal se na cestu k domovu. Sněžilo tak, že po polní pěšině nebylo ani sledu a silnice úvozem byla všecka zaváta. Sešed s pravé cesty, přes hodinu brodil se Šebestián Valenta v závějích, až únavou sklesl k zemi a usnul. Ze spánku toho nebyl by se již probudil, kdyby manželka Šebestiánova, když muž dlouho se nevracel, nebyla v čas poslala mu dva silné muže se saněmi naproti.

Ti jedouce zvolna známým úvozem, spatřili asi na polou cestě mezi Rozloky a Uhněticemi v poli světélko. Z počátku volali, houkali a když se nikdo neozýval, a světélko se nepohybovalo, vydali se k němu, a tak našli hospodáře spícího ve sněhu, a nedaleko něho lucernu se svíčkou, která již již dohořívala. Ač ho dobrě ukryli na saních a rychle jeli domů, polezel si Šebestián několik měsíců; omrzly mu totiž uši, ruce i nohy, loupaly se, při čemž zakoušel někdy veliké bolesti.

Ted byli oba bratři upoutáni na lože — budou se souditi ještě dále? — Toť se ví, že budou; když nemohou muži, dostaví se na úrad ženy.

To snad přece ne!

Uvidíme.

Manželka Šebestiánova dověděvší se o plné moci, kterou se pochlibila žena Fabiánova někde ve vsi, zjednala si jí rovněž za krátko, a při prvném novém stání u soudu stály proti sobě skutečně obě švakrové a ty soudily by se snad podnes, kdyby vrchní soud v Praze na základě právě vydaného výnosu ministra spravedlnosti — aby všecky plané a dlouhotrvající spory byly průchodem roku přivedeny ke konci — nebyl vynesl rozsudek konečný, z něhož nebylo již odvolání, aby totiž sporná zahrada prodala se veřejnou dražbou a ze stržených peněz zaplatily se především soudní výlohy, jež byly již dostoupily značné výše.

Zahradu koupila obec, a když oba bratři ozdravěli, podali si konečně na smířenou pravice.

Po té žili již spokojeně, ale následky několikaletého planého sporu pociťovali na statku, zejména však na zdraví, až do pozdního věku.

HUSY.

Když hovíme si v měkkých peřinách nebo pochutnáváme si na husím stehýnkou, připomene si z nás asi málo kdo, co dají ty naše domácí labutě práce a piplání, než poněkud odrostou, dají trochu peří nebo než hodí se na pekáč. Co se jich pečlivá hospodyně naopatruje, za nimi naběhá a při tom zlosti poměje. Jako naschvál utíkají tam, kam nemají, a místo na svém, pasou se vždy raději na cizím. A co pak bývá z toho hádek, křiku, mrzutostí, ano pohříchu někdy i dráhých soudů mezi nerovzážlivými sousedy!

* * *

Paste se, husičky,
rostě vám travička,
rostě vám, přiroste,
spadne-li rosička.

Hudě hej, hej hej, hejsa hej!

Do žita, pšenice
na škodu nechodte,
housátek maličkých,
husy, tam nevodte!

Hudě hej, hej hej, hejsa hej!

Tak zpívalo osmileté děvčátko mlynáře Šebesti na potoce lodenickém pod vesnicí Řepníkem,

pasouc počátkem července roku 189* hejno než housátek, ale pěkných, bělostným peřím obrostlých hus, počtem 20.

Paníma ze mlýna chtěla je již některý den příští poprvé podškubati, aby jí přibylo zase trochu do sýpků, jež nejstarší dceři chystala do výbavy.

Odpolední slunce hřálo takmile, že malou pasačku Lidušku, sedící pod mezi nad svahovitou roklinou, brzy přepadlo spaní.

Husy pásky se v roklině nějakou chvíli pěkně a dělaly dobrotu, leč nevidouce strážkyně obilí s prutem nad sebou, vyběhly brzy z rokle po svahu vzhůru jako na truc té písničce do sousedovic pšenice a zobaly v ní hltavě, až přiběhl půllánník Kudrna s bičem, a proklínaje tu „havěť“ i jejího majitele, zahnal ji všecku k sobě do stodoly na mlat.

Kudrnová, jež právě pod kolnou vázala povísla, prosila muže, že pro dobrou vůli sežene sama husy do mlýna a pantáta mlynář že zajisté učiněnou škodu nabradí, ale Kudrna, který žil s mlynářem trochu v nevůli, nechtěl o tom ani slyšeti, a aby snad jeho žena sama o své újmě neprovedla toho úmyslu, zamkl stodolu na kladku.

Když mlynářovic Liduška se probudila ze spánku, sklánělo se již slunce zvolna za hory; nevidouc nikde svých hus, dala se do pláče a běžela domů.

Mlynářka uslyševši, co se stalo, poslala ibned oba „prášky“ ze mlýnice, aby se rychle poohlédli po husách, a majíc neblahé tušení, že je snad někdo zajal, přehodila si šátek přes hlavu a vyslá rovněž na „výhledy“. Spěchajíc roklinou podél potoka vzhůru po volném svahu až k poli Kudrnovu, a vidouc všude na pokraji pšeničné klasy

ozobané a jiné k zemi sešlapané, dovtípila se snadno, co a jak. Vědělať, že nikdo jiný mimo Kudrnu nezajal by jím husy; žiltě mlynář s celou obcí v dobré shodě a pouze Kudrnovi nedovedl se zachovati; jednou namlel mu mouku příliš černou, podruhé bylo jí zase málo. Když pak výtky téměř po každém mletí se opakovaly a trvalo to již přes rok, vzkázal Šebesta Kudrnovi, aby vyhledal si mlynáře jiného, který umí dělati zázraky. Kudrnová uznávala, že z obilí promíchaného silně koukolem nelze namílit mouky pěkné, a proto i když u Šebestů přestali mlítí, byla s paníma zadobře a ráda si s ní cestou z kostela nebo při jiné příležitosti pohovořila.

Kráčejíc ku předu přes malé návrší, kde stálo hospodárství Kudrnovo, otevírala si mlynářka již vrátka vedoucí do jeho nádvoří, když ji v tom někdo zachytil za ruku. Byl to sám mlynář Šebesta.

„Nechej tak, Františko, a pojď domů,“ pravil, když, jak mi prášek před chvílí vyprávěl, soused Kudrna husy zajal, tak ať je má a s nimi trochu se potěší; však je pustí brzy. Škodu na pšenici jsem již zběžně prohlédl; není tak veliká a myslím, že pětka to spraví. O tolík musíš na podzim za ně stržít více, rozumíš!“ A vzav ženušku svou pod paží, táhl ji téměř za sebou, neboť jen nerada vracela se bez hus domů.

Druhého dne k polednímu přiběhla Kudrnová do mlýna a prosila paníma, aby si hned poslala pro husy; muž že ráno odešel, neřekl ani, kam jde, ale poněvadž se trochu přistrojil, soudí, že zamířil asi do města. Husy že žízní a hladem křičí a ječí, až z toho uši zaléhají, a poněvadž je tak veliké horko, bojí se, aby některá z nich nepošla.

„Jenom jak to, panímámo, udělati,“ zajíkala se Kudrnová, „stodola je na kladku a můj má klíč u sebe nebo dobré schovaný; kdyby nebyla stodola nová a zděná, tak by tam vás prášek už někudy vklouzl, ale tak nevím si rady. Snad by pantáta mlynář věděl, kudy na to.“

„Ah, tomu se nesmím, milá sousedko, ani zmíniti“ namítla Šebestová, „nakazoval mi přísně, ať se neopovážím jít k vám o husy žebrnit. Včera byla jsem u vás již u samých vrátek; v tom muž mne dohonil a odvedl domů. Je také dnes jaksi nesvůj a mrzut; to kdybychom i husy někudy ze stodoly vytáhli, jak by mlynář zvěděl, že se tak stalo bez vědomí a svolení Kudrnova, musili bychom je pěkně zase tam nastrkat zpět; vždyť ho znáte, jak umí ráditi, stane-li se něco proti jeho vůli.“

„Tak co si já ubohá žena počnu?“ naříkala Kudrnová, „věřte, že mne z toho až úzkost přepadá; můj je někdy zbrkly divous, pantáta mlynář má v hlavě suky, a jestliže ti dva dostanou se do sebe, bude zle; to vám napřed, že to dobré neskončí.“

„No, no, nač ten zbytečný strach,“ chláchoila sousedku mlynářka, „ještě se nic tak brozného nestalo; aby se něco nepřihodilo, myslím, abyste přistavila ke stodole vysoký žebřík a „prášek“ Frantík, který umí lézti jako veverka, mohl by snad střechou dostati se dovnitř a tak trochu zrní a vody tém ubohým tvorům dodati. Vždyť ta němá tvář rozumu nemá a za to nemůže, že udělala škodu . . . a má se teď trápit o hladu i žizni při tom vedru!“

„Také jsem již na to pomýšlela, panímámo,“ svědčila Kudrnová, „ale jak se spustit od střechy dovnitř dolů a nesraziti hlavu, o to jde; stodola

je vysoká a nyní přede žněmi celá prázdná, jakoby ji zametl.“

„No, tak Pánu Bohu poručenu,“ pravila mlynářka, „hlavou zed' vaší stodoly neprorazíme a o jiném prostředku zatím nevíme. Ale do večera vás muž se vrátí, zlost cestou snad se mu vykourí z hlavy, a do té doby to husy bezpochyby vydrží. Zatím děkuji vám pěkně, sousedko, za přátelskou ochotu a dobrou vůli.“

S tím se rozešly.

Ač Kudrna vrátil se domů již v noci, přece prosila ho žena, aby jí půjčil klíč od stodoly, že dá tém husám trochu vody a jetele, jelikož se bojí, aby některá do rána nezdechla a nebyla pak z toho mrzutost.

„I ať to pojde třeba všecko!“ zlobil se Kudrna. „Což nám nadělají do roka málo škody? A to si mám dátí stále mlčky líbiti? To by tak hrálo!“

„Půl vši pase husy v roklině pod námi,“ ujala se slova Kudrnová, „a je pravda svatá, že jsme zpravidla rok co rok na škodě, ale proč nezajal jsi dosud nikdy husy jiným sousedům a proč včera zrovna mlynáři?“

„Protože se mi protiví pro svou nadutou pýchu; přišel sem před lety za stárka v pantoffách a teď hraje si na milostpána.“

„Kdo má cvoky, může si podpírat boky; ale pyšný a nadutý mlynář není; pohovoří s každým až milo a potřebným pomáhá, jak může, jen co je pravda,“ hájila sousedka mlynáře.

„Kdo může a má, ať pomáhá. Na mne nevolá nikdo: „ber . . . ber . . . ber . . .!“ jako mlýn na mlynáře, na mne každý volá: „dej . . . dej . . . dej . . .!“ Já neteru denně několik pytlů měřičného; co mi nenařoste, nemám, a když se toho

trochu urodí na poli, mám to snad nechat mlynářovic husám sežratí, aby je pak panímáma dobré zpeněžila? — Však dokud sem mlynář nepřijde sám a škodu dobré nezaplatí, husí nevydám, jako že se jmenuji Václav Kudrna. — Ale je již čas, ženo, jít do hajan, ráno bude třeba časně vstáti, ano obilí rychle dozrává; musím naklepati kosity, ty pak při své práci u plotny hled nabrousiti srpy. U Berouna již dnes sekali žito.“

„Zde bývá žeň vždy o týden později,“ mínila Kudrnová, „i myslím, že kosity a srpy mohou ještě počkat, a že bychom spíše měli jít zítra podruhé okopávat řepu, aby se zcela vyjednotila a nepřerostla; o žních nebude pak na to času.“

„Máš pravdu, ženo, řepu pustil jsem z mysli. Tedy zítra půjdeme všichni na řepu. Doma na hlídání zůstane pouze Anička. Bude-li takové parno jako dnes, nemusí ani vařiti oběd; člověku v tom horku bez toho valně nechutná, na něco „vařeného“ nemá ani pomyslení; ale pítí se chce, a žízeň schladíme si nejspíše mlékem. Ráno vezmi hned s sebou na pole bochník chleba, trochu másla a tvarohu; na desátou, o polednách a ke svačině může nám děvče přinést po krajáči mléka. — A teď do postele! Připozdilo se.“

Kudrna usnul brzy, ne tak jeho manželka; mlynářovic husy nešly jí z hlavy. Jakmile slyšela muže svého chrápati, slezla tiše s postele a jala se prohledávati jeho šat; hledala klíč od stodoly. Ale v kapsách mužových nebylo po něm ani potuchy. Teprve když je všecky po několikáté marně prohledala, ulehla zase, a že měla těch myšlenek v hlavě jako klasů na poli, usnula teprve po půlnoci.

Ač ráno husy ve stodole již tak nekřičely jako včera po celý den, přece upamatovala na ně

nejednou muže; leč ten odbyl ji zkrátka, že, než odejde, dá klíč od stodoly Aničce, a ta že může pak, až napase v sadě dobytek a ve stavení poklidí, sehnati trochu žrádla i těm „mrchám“, aby nepošly.

Při spěchu na pole buď Kudrna na klíč zapomněl skutečně, nebo schválně, a nedal ho dceři Aničce; když pak s večerem vrátil se hospodář s pole domů a otevřel konečně sám stodolu bez říkání, leželo na mlatě celé hejno hus — z cedené. Nepřišly již k sobě ani, když je polil několika konvemi vody. Toho se Kudrna nenadál. Chvíli chodil sem a tam po mlatě, přemýšleje, jak se z té šlakovité bryndy vyplést. Dlouho nemohl připadnouti na nic kloudného, až konečně plácnuv rukou do čela, zvolal: „Už to mám. Ano, tak to udělám!“ Zavřev stodolu opět na kladku, šel k večeři, ale ani slovem se nezmínil o skutečných nyní mrchách — zdechlinách ve stodole. Když pak po denním namáhání vše ve stavení ulehlo a dávno spalo, vstal Kudrna s lože, přistrojil se rychle a vyšel na nádvoří; našed trakař, zajel s ním ke stodole, naložil naň husy a po známé pěšině ujízděl s nimi s návrší k nedalekému mlénu. Tam za humny složil je pěkně do řady u vantrok, dal každé hlavu pod křídlo a tiše, jak přišel, zase se vzdálil a vrátil domů.

Mlynář Šebesta měl ve zvyku, že jak ráno se probudil a trochu přistrojil, seběhl do mlýnice, je li vše v pořádku, po té zašel na dvůr, do stáje ke koňům i do chléva k dobytku, načež dal se zadem k rybníku, ke stavidlům a pak pěšinou po náhoně vedoucí vracel se domů. Při tom pozoroval oblohu, hádal z jistých úkazů přírodních na počasí a spatřil-li někde po vúkolních po svahu nad roklinou ležících polích v době letní

některého souseda již pilného při práci, přál mu i z daleka svým mohutným hlasem: „Pánbu dobrytro!“ Tak i dnes, přivstal si záhy, ano horko nedalo mu již spáti, prošel a obešel hospodářství a po náhoně se vracel ke mlýnu.

Ale v tom rázem stane. „Co se to tam u vantrok bělá? — Jako natažené plátno. — O ty bezhlavé ženské! Co se v zimě napředou, nežli je příze na kopu díla, a když je plátno hotovo, nechají pak to tady přes noc — zlodějům na pospas! Což abych jim to někam schoval a trochu je poplašil?“ rozumoval u sebe pantáta. „A pak je to plátno již jako sníh! Nač ho ještě více bilit? Nesmysl!“

Učiniv však asi třicet kroků v před, seznal, že se mylil, že to není plátno, nýbrž — husy.

„No, to je teprv čisté hospodářství!“ jal se již po svém zvyku křičeti mlynář. „Husy nechat přes noc venku! Anebo je snad teprv ted ráno pustil Kudrna? To je dost, že se mu přece uráčilo. Jak by ne! Dvacet hus zavřených za den něco spotřebuje a Kudrna má asi sýpkou prázdnou. No, pošlu mu za to pytel „výražku“, aby měli o žních na dolky a lívance“, hovoril sám s sebou Šebesta a dodal po chvíli. „Škodu na poli nevidí nikdo rád, já rovněž ne: ale dejme té němotě rozum, aby nechodila na cizí! — A pašácka? Nu, Bože, dítě ... dítě sedne a již to spí kdekoli.“

A přistoupiv k husám, aby je zahnal do mlýna, zvolal: „Heja hej, heja hej!“ ale ani jediná se nehýbe. Co to? Zobák mají všecky zastrčený pod křídlem ... Což pak tak tvrdě spí? I utrhl z blízké olše prut a sekaje jím do hus, vzklíkl již zlostně: „No tak, půjdete-li přece!“ — Žádná se nehýbe. Priskočiv k nejbližší huse, štuchne do

ni nohou a husa — se svalí na stranu. I běže ji rychle do ruky, za hlavu — neživá; tak i druhá, třetí, čtvrtá ... všecky. „No, tohle je pěkné! Pokousány nejsou, zaříznuty také ne; to snad u souseda — — pošly — — žízni — — a hladem? A takhle mi je vrací! No, počkej, Kudrno, to ti přijde draho. To ještě neznás Šebestu!“

Po malé chvíli seběhl se k vantrokům celý mlýn, kde kdo byl. Práškové měli z toho svou legraci, ale mlynářka když spatřila ty, s nimiž od časného jara tolik se napiplala, zdechlé ležet na zemi, dala se do pláče. I to zvíře přiroste člověku k srdci, že nerad a bolestně se s ním loučí. „Kdyby je byl Kudrna podřezal, neříkala bych nic, beztoho by přišly tak jako všecky letos na pekáč; ale to je nechá žízní a hladem utrápit; necita necitelná!“ hořekovala hlasitě mlynářka. Šebesta, jenž byl zatím rychle seběhl do mlýna, aby se trochu přistrojil, byl tu již zase zpět u vantrok a nařízal, aby jeden prášek s mládkem zůstali při husách, dokud se nenavrátí sem s komisí; druhý prášek se stárkem ať jsou ve mlýnici. „A ty ženo, děti a vy ostatní jděte domů, každý po své práci; nyní musí jednatni mužové, aby nebylo právo šlapáno v prach.“

Za malou hodinku vrátil se mlynář se starostou a dvěma členy obecního výboru řepnického, aby shlédl na vlastní oči a po případě mohli dovrdit svědectvím nepředložené jednání souseda Kudrn. Po té požádal Šebesta přitomné obecní představenstvo, aby šli odhadnouti škodu, jež se stala Kudrnovi na pšenici. Poruciv pak oběma práškům, aby naložili husy na trakař a dovezli je Kudrnovům na dvůr, vydal se sám za komisi na pole.

Komise odhadla škodu na tři zlaté, mlynář

Šebesta pobízel ji však, aby to vzala raději výše, a uvolil se sám zaplatiti náhrady pět zlatých.

Protože starostovi s výborem bylo jítí nahoru do vsi mimo stavení Kudrnovo, zašli všichni tři dovnitř a radili hospodáři, aby hleděl se s mlynářem vyrovnat po dobrém a v neděli odpoledne dostavil se na obecní úřad k jednání a urovnání celé nemilé záležitosti. Leč když Kudrna všecek rudý zlostí jal se láteřiti na tu nynější obecní samosprávu, kdy chudší člověk nemá nikde za stání a bývá od boháčů stále utiskován, nevyckala komise konce jeho litanie a vytratila se mlčky z nádvoří půllánníkova.

Kudrnová byla zatím na jeteli; když se vrátila domů a spatřila na dvoře zdechlé hejno hus, spráskla ruce nad hlavou a zvolala: „No, Václave, tohle je pěkné nadělení! To budou drahé pečinky!“ A přistoupivší po chvíli k mužovi, dodala: „To jsi si nadobil něco pěkného do polévky! Leč co se jednou již stalo, nemůže se odstáti. Proto dbej mé rady a vyrovnej se s mlynářem po dobrém v čas, než bude pozdě; na nějakou zlatku již nekoukej. Chceš-li, vezmu to sama na sebe; seženu ještě dnes svých 12 hus do mlýna a slíbím panímámě, že jí do neděle 8 někde přikoupím. Doufám, že paní máma na to přistoupí, a tak se vše hladce vyrovná.“

„A jdi mi k šípkou s takovou radou! Kdo má škodu na pšenici, snad mlynář? A my máme lézt ke kříži, jemu se poddat, snad ho ještě prosit za to, že jeho husy nadělají nám každý rok tolik škody? — Ano, všecku škodu za minulá léta musí mi nyní mlynář pěkně nahraditi! — A pak, proč si ze mlýna pro husy nepřišli? — To bylo přece jejich věcí. Ovšem, panstvo má se snížiti před půlzáhníkem! Nebožtík otec můj říkal: „Špatný

kovář, který se jiskry bojí,“ a dnes je věru třeba, aby konečně někdo v obci naši ukázal Šebestovi, že nemá z něho strach; bez toho již komanduje kde koho, a celý obecní výbor leží před ním na bříše.“

„Muži, uklidni se, a mluvíš-li, nepřeорávej stále přes meze. Ty vidíš, čeho není, a nechceš viděti, co jest. Je pravda, že nám husy činí mnoho škody na polích, ale nejen husy mlynářovic, nýbrž i sousedů jiných. Máme teď škodu na pšenici, ale není tak velká; na souvrati je obilí vždy slabší a horší. Dnes má však mlynář větší škodu na husách než my na poli, a proto ti radím dobrě a měl bys to uznat, zejména když se sama nabízím, že celou věc urovnám.“

„Já jsem pánum v domě, já husy zajal a co se stalo, vyrovnám si sám bez tebe a myslím, že dobrě. Dlouhé vlasy, krátký rozum!“

„Tak budíž po tvém! Mívám ve zvyku, že vždy dvakráte vážím než prodávám, ale ode dneška nepromluvím již ve věci té ani jediného slova; sám však brzy uvídíš, jak pohoříš.“

* * *

V neděli odpoledne po požehnání dostavil se dle úmluvy mlynář Šebesta k starostovi v čas, ne však Kudrna. Poslali k němu dvakráte obecního „posíláka“, leč marně; Kudrna nešel, a když přišel k němu posel do třetice, nezastal již hospodáře doma; někam před chvílkou odešel.

Šebesta čekal pak ještě celý týden, rozmyslí-li si Kudrna a stojí-li o smírné narovnání v dobrotě. Teprve v sobotu odpoledne dal zapřáhnouti a jel do Berouna k advokátovi, aby podal na Kudrnu u soudu žalobu.

*

Kudrna obdržev spis žaloby, vzal si rovněž advokáta na pomoc.

Když Kudrna i jeho advokát před soudem rozumy své semo tamо vykládali, nechal jich soudce vymluvit, leč potom objasnil celou věc po zákonu o „pychu polním“.

„Dnešní věc sporná“ — tak pravil — „spadala v počátku svém do pravomoci obecní, neboť paragraf 31. zákonného zemského pro král. České ze dne 12. října 1875 zní: Na obecního starostu obce, v jejímž obvodu přestupek byl spáchán, náleží, aby provedl řízení ve příčině pychu polního, pokud se týče, aby tento vysetřil a potrestal. Toto trestní právo vykonává dle předpisu zřízení obecního starosta obce společně se dvěma přesedícími (obecními staršími) v přenesené působnosti. Komu tedy stala se škoda na polnostech at dobytkem, ať jinými zvířaty domácimi, může škůdníky zajmouti, ale musí to neprodleně oznámiti starostovi; spolu stala-li se škoda větší, má ji dátí odhadnouti znalci a pak oznámiti vlastníku zabavených škůdníků, že je vydá, bude li mu škoda do tří, po případě do osmi dnů nahrazena, jinak že prodání budou veřejnou dražbou. Nežli vyprší stanovená lhůta, musí škodující zájemce o zabavená zvířata míti péči jako o svá vlastní. Nechat pojítí zabavených škůdníků žízní a bladem, nedovoluje se ani v Turecku, neřku-li u nás.“

„Proč mi tedy mlynář škodu nenahradil, a pro husy si neposlal,“ vskočil soudci do řeči Kudrna. „Tak by nebyly zdechly. Bodejť, trpět škodu na poli, a pak ještě ty žrouty snad celý týden zdarma krmít!“

„Zdarma byste jich nekrmil,“ přerušil ho soudce, „to byste si mohl dnes vše účtovat, neboť práví zákon (§ 41.), že škodující smí žádati ná-

hradu výloh, které vzešly krmením zabavených škůdníků, jakož i výloh za odhad, ač byl-li předsevzat.“

„Prosím, ale to všecko já nevěděl a nevědomost hříchu nečiní,“ omlouval se Kudrna.

„To platí jen před Bohem a ve zpovědnici, a musí to být nevědomost nezaviněná. Leč první paragraf našeho rakouského zákonného zní: Nevědomost zákona neosvobozuje. Že jste to a lecos jiného nevěděl, to před soudem neplatí,“ vysvětloval soudce.

„Ale je to přece polehčující okolnost!“ prohodil advokát Kudrnův, aby také něco řekl.

„Jak jsem předem stručně vyložil,“ ujal se znova slova soudce, „vše to mělo se státi u vás doma, ale nestalo se pohříchu, a nyní nastoupí vlastní řízení zdejší. Z opisu žaloby vyrozuměl za jisté pan žalovaný, proč je žalován, i nemusím to snad opakovati; rovněž jsem pevně přesvědčen, že viny své a pochybení svého tedy nepopírá. Muoho li tedy žádáte, pane mlynáři, za ty husy?“

„Šedesát zlatých za dvacet hus, myslím, že není požadavek přemrštěný,“ odvětil tázaný.

„Bodejť, za tu drobotinu šedesát zlatých?“ zabručel Kudrna.

„Kdyby šlo po mé,“ ujal se slova Šebestův advokát, „zádal by pan mlynář za každou husu čtyři zlaté, neboť čítá-li se peří z trojího podšubání, možno zcela po právu žádati tolík, jak jsem řekl.“

„A jakou náhradu žádá pan obžalovaný za škodu na pšenici?“

Kudrna drbaje se za uchem, přešlapoval chvíli, bruče něco pro sebe, až konečně vyhrkl: „Šedesát zlatých a soudní útraty!“ Všickni přítomní div že nevypukli v hlasitý smích. Soudce

však zachovav rozvahu a klid, pravil: „Smíte žádat jen za poškozenou pšenici, an jste hus neživil, ale nechal je pojít. Místní komise, jak vysvědčuje obecní představenstvo řepnické, odhadla celou škodu na tři zlaté; tak nápadný rozdíl v odhadu musíte nám vysvětlit!“

„Prosím, já čítám všecky škody za minulá léta; mlynář drží u nás hospodářství osm let, a počítám-li ročně škodu po 20 zlatých, vyjde to zrovna.“

„Milý pane, léta předešlá jsou již dnes promlčena, neboť dle § 44. zemského zákoníka, promlčením pomíjí vyšetřování a trest za pych polní, když s pachatelem ve 3 měsících, počítajíc ode dne, kdy pych byl spáchán, trestní vyšetřování se nezavedlo. Náhrady můžete žádat i zde dnes pouze za škodu letošní a neuznáváte li odhad domácí komise za správný, musíte zde žádati, aby byla k vám vyslána zvláštní odhadní komise, již ustavoví soud.“

„Prosím tedy za vyslání zvláštní komise, aby se mi stalo po právu.“

„Za tou příčinou,“ ujal se slova advokát Kudrnův, „žádám slavný soud za odročení dalšího řízení a za nové stání, až zvláštní komise škodu shlédne a ji spravedlivě a nestranně odhadne.“

„Upozorňuji pana právního zástupce obžalovaného,“ přerušil soudce advokáta Kudrnova, „že mu nepřísluší zde kritisovati nebo dokonce podceňovati odhad škody, provedený obecním výborem řepnickým, spíše by mu slúshelo přiměti obžalovaného, aby sporná záležitost vyřídila se nejkratší smírnou cestou. Nová odhadní komise vyslaná do Řepníku bude státi peníze a i když odhad škody bude o něco zvýšen, nepochodí při tom obžalovaný nikterak.“

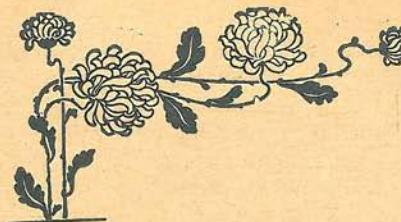
„No, když mne pan soudce odsuzuje již předem, no to je pěkná spravedlnost na světě!“ zval Kudrna jizlivě. „Ale nešt, podáme rekurs, a pak vyjde pravda na vrch, jako olej nad vodu...“

„Zakazuji si přísň, pane obžalovavý, všelikou kritiku svého úředního jednání,“ zakřikl Kudrnu soudce, a dodal po chvíli: „Není-li vám upřímná rada má po chuti, jednejte po rozumu svém. Zatím přerušuji řízení a odročuju je na dobu pozdější, jak stranám bude oznámeno písemně.“

Abychom zbytečně nešířili slov, povíme konec krátce: Zvláštní komise vyslána do Řepníku odhadla škodu na Kudrnově pšenici na 4 zl. 50 kr.; pak volán k soudu starosta se dvěma výbory, kteří viděli zdechlé husy u mlýna, aby potvrdili, že žádaná náhrada za ně není přemrštěna, ale přiměřena; konečně vynesen rozsudek. Kudrnu byv odsouzen v Berouně, odvolal se z rozsudku do Prahy, leč nepochodil ani tam, protože dvě instance rozsoudily stejně, vynesly nálezy souhlasné, nešlo odvolati se výše, ač by to byl rozvášněný Kudrna jistě učinil.

Ale když se po čase uklidnil, byl ovšem rád, že nemohl dále rekurovat, neboť výlohy sporu toho nebyly malé, a půllánník Kudrna musil několik let velmi šetřiti a se přičiňovati, aby se vysekal z dluhu, který nesmyslným sporem na se byl uvalil.

O PALOUK.

Kolem příkré stráně posázené mladým lesem táhne se za vesnicí K... v Podkrkonoši pruh louky, tu širší, onde užší dle toku potoka, jenž jako hád vine se mimo, tvoře větší nebo menší do ní záhyby.

Co do skutečné výměry nedosahuje palouk ten ani půl druhého jitru, ale že je místy velmi úzký, zdá se býti rozlohou daleko větší.

Vysoká stráň zahybá do louky — zrovna uprostřed — ostrým klínem a byla by dobrým mezníkem, dělíc palouk na dvě polovice, kdyby záhyby potoka byly všude stejny; tomu však, jak jsme již povíděli, není tak. Rovněž potok z jara vede si nestejně; kdežto jsa rozvodněn část dolejší zasypává pískem i kamením nebo v létě ale spoň trávu podkaluje, má v hořejším toku koryto širší a nečinivá škody žádné.

A co je nám vlastně potom?

Co? — Dovíte se ihned. Mlékem, jež dávaly krávy, které žraly seno i otavu z této lučiny, byli živeni dva bratři, Karlík a Vincek, dokud byli dětmi; máslem z toho mléka, či vlastně ze smetany jeho mazali si později tlustě krajice

chleba, aby hodně rostli a sesílili, a když vyrostli v statné muže, dali se o tu louku do sporu.

To snad ne? — A proč?

Když umíral jejich otec, starý Kordina, stáli oba synové u smrtelného lože; když byl umírající mezi ně všechno jmění přede dvěma svědky stejným dílem rozdělil, dal jim požehnání a pak počal obracetci oči v sloup, vzkříkli náhle Karlík s Vinckem téměř současně: „A čí je palouk pod strání?“

„Palouk?“ zašeptal umírající, „palouk . . . je . . . tvůj! . . .“ a po té skonal.

A tu tvrdil každý z obou bratří, že je palouk jeho, že jemu nebožtík otec jej odkázal. Tak povstal spor.

Šel-li tam Vincek s kosou nažat trávy, přiběhl brzy za ním starší bratr Karel a zlámal mu kosu; zahnal-li pasák Karlův na palouk krávy, dal je Vincek zajmouti; a tak rostla na palouce tráva a hnila, jelikož nikdo jiný neodvážil se tam ani na podzim pásti, tím méně snad o senách sekati. Z jara nebo když přišla veliká voda, nikdo palouku nečistil, a ký div, že hynul rok od roku.

Občas přijeli inženýři, měřili tak a jinak, ale rodných bratří nikdy neuspokojili; někde rostla totiž tráva bujnější, stála vysoko jako rákos, kdežto jinde opět byla slabounká a nízká, že ji nebylo lze ani sekati. Lepší části palouku byly jako ostrůvky tu a tam roztroušeny, a to právě znesadňovalo měření a dělení.

Když pak ani u soudu okresního ani u krajského bratří nepochodili jinak, než aby bratrsky sami o palouk se rozdělili, a když hodně peněz již odnesli advokátům a byli toho běhání k úradům oba syti, doslechli, že pod vrchem Zvičinem ve staré chatrči žije stoletý kmet, jménem Pe-

kárek, stařec moudrý, rozvážný a světa zkušený, jenž prý již mnoho sporů v celém kraji svým slovem odklidil. Po dlouhém uvažování uchýlili se bratři konečně k němu.

Střibrovlásý kmet vyslechl ochotně spornou záležitost, vyptal se na to a ono a pak rozsoudil takto: „Poněadž ani páni inženýři ani páni od soudu nedovedli vás srovnati, vím pouze o jediném prostředku, jak byste došli cíle. Nejprve dáte oba společně celý palouk do pořádku, pěkně jej z jara vyčistíte, načež o senoseči začne v touž hodinu jeden od hořejšího a druhý z vás od dolejšího konce sekati. Kde bude tráva bujnější a větší, půjde sečení volněji, kde bude chudší a slabší, půjde to rychleji před se. Místo pak, kde oba se setkáte, budiž vám mezníkem.“

Rozsudek ten zalíbil se oběma, i přestali na něm. Z jara palouk dobře vyčistili, a když nastala senoseč, dohodli se bratři o dni a dali se skutečně v určitou hodinu do práce. Za nimi přišli i někteří vesničané jako diváci, neboť pochyboval kde kdo o tom, že sporná záležitost dnes nadobro se ukončí.

A nebyla by se věru ukončila, neboť zatím co Karel v noci před sekáním zašel na palouk, a kde měl Vincek kosit, poházel vše kamením a trním, vplížil se chytrý Vincek též noči pod kolnu bratrovu, kde visela dobře naklepaná kosa Karlova, a podřízl mu ji nahoře, tak že pak ráno po několikátém seknutí upadlo sekáči kosiště.

To mi nikdo jiný neudělal než ten 'za kluk Vincek!“ zařval vztekem Karel a již hnal se s kosištěm přes lučinu. Lidé za ním.

V tom však letěl již proti nim Vincek od konce protějšího, hroze kosou Karlovi, že mu louku poházel kamením a trníkem. Na štěstí za-

skočili přítomní rozvážlivější sousedé oběma cestu, aby nemohli k sobě, a když si řádně vyčinili, seběhl kamarád Karlův domů pro jinou kosu dobrou, ostatní sebrali zatím na díle Vinckově kamenní a trní, načež počala práce znova. Že oba se činili až do úpadu, rozumí se samo sebou.

Když zvonili ve vesnici K . . . poledne, stáli bratři čelem proti sobě, zarazili do země řadou několik větších kamenů, podali si bratrské pravice, načež poklekli a modlili se zas jednou po letech společně: „Anděl Páně!“ — Cestou k domovu litovali upřímně těch zbytečných pochůzek na úřad i peněz advokátům, jež mohli mít dnes v kapse. Zmoudřeli po škodě, ale ještě dobré, že přece zmoudřeli; někdo nezmoudří nikdy a nedbá ani nejlepší rady přátelské, dokud neprosoudil celého statku svého.

SOUSEDÉ.

Valášek a Salášek byli dva známí sudiči v Rašovicích; oba měli po pěkném výstavném statku, dětmi nebyli přetiženi a mohli žít na světě jako v ráji. Ale to ne, kde pak! Ježto byli mezuječími sousedy stavením i polnostmi, soudili se zprvu pilně mezi sebou tu o mez, tam o pastvisko, pak o cestu v poli . . . a co já vím, oč ještě vedli spolu při. Ale tolik je jistlo, že žádná věc sporná neměla skutečné ceny 5, 10, nejvýše 15 zlatých a že pak nanicovatými soudy stoupala nezřídka téměř na tolik stovek.

Když Valášek se Saláškem už nevěděli, oč by se přeli mezi sebou, začali se sousedy a vedli si tak urputně, že bývali u advokátů a na úradě jako doma. Že při tom zanedbávali hospodářství a rok od roku ubývalo jim na statku, leží na bíledni.

Když pozorovali, že oběma již teče voda do bot, dali svým manželkám vtěliti na statcích veliký výměnek, a když to konečně prasklo a statky přišly na buben, zbylo jim, jelikož před dražbou leccos tajně prodali, ještě tolik, že v nedalekém okres-

ním městečku koupili si každý slušný domek, do něho se odstěhovali a žili z výměnku, každý na jiném konci městečka. Bývalí nepřátelé scházívali se nyní pilně, až stali se brzy nerozlučnými přáteli.

Pohřichu, že jen na čas. Asi po roce nově vystavená železnice, těsně za humny jsouc vedena, potřebovala k rozšíření nádraží zahradu i domku Saláškova, a tak bylo Saláškovi hledati nového domova. Nabízeno mu dosti stavení v městečku, leč žádné se mu nehodilo, až ho konečně Valášek privábil k sobě za souseda na předměstí. Salášek koupil si tam, an od privilegované společnosti státní dráhy dostal slušný peníz, domek patrový, kdežto Valášek měl jen přízemní, každý z nich pak zpředu zahrádku květinovou, vzadu tarasem obehnáný dvorek a za ním na svahu oplotěnou ovocnou zahradu. Domky stály těsně vedle sebe, ale patrový měl větší hloubku, tak že kus zdi přečnívalo do nádvori sousedova. Přistěhováním Saláškovým do nového bydliště učiněn však brzy konec všemu přátelství mezi oběma sousedy. Jedna z příčin byla, že Valášek počal záviděti Saláškovi „patrák“ (dům jednopatrový), a druhá, která z přátel učinila přes noc zuřivé nepřátele, byla tato: Salášek, jenž hořejšek měl pronajatý, chtěl udělati svému nájemníku světlejší kuchyn, a proto dal prolamiti kousek zdi a zasadil tam okno. Tím zavděčil se sice nájemníkovi, ale nikoli Valáškovi, jenž toho nechtěl trpěti a hrozil Saláškovi žalobou.

Když se to rozeslo po sousedstvu, rozmlouval to Valáškovi kde kdo: „Mějte přece rozum a nezačínejte zde žádných soudů; víte, kam vás to sudičství přivedlo, ze statku do chalupy. Vždyť vám to okno nijak nepřekáží!“

„Jak by nepřekáželo?“ durdil se Valášek, „od Salášků vidí nyní, co se u nás děje na dvorku.“

„A což se tam děje něco zlého? — To je toho, vidí-li, jak tam krmíte drůbež nebo jak vaše žena věší prádlo!“

„Ale já to nestrpím, ne a ne!“ zlobil se Valášek. „Ujišťuji vás čestným slovem, že musí můj pan soused své okno pěkně zase zazdít. Nepovolím, i kdyby mne to mělo státi... nevím co.“

Po té Valášek šel na radu k advokátovi, který mu upřímně vysvětlil, že stavební zákon pro město vydaný vykládá se zpravidla velmi mírně na předměstích, kde domky jsou roztroušeny a jen někde stojí dva těsně u sebe, a když obecní úřad nečinil námitek a vzal oznámení Saláškovo o proražení zdi a zasazení menšího okna pouze na vědomí, dá se z toho rozumně souditi, že i žaloba k soudu podaná vyšla by asi na plano. Ale chce-li, že může část mezního tarasu u svého domku zvýšiti až přes okno sousedovo, a tím vyhlídku do dvorku zameziti. Ovšem že bude třeba u obecního úř... .

„To udělám!“ zval radostně Valášek, nedav advokátovi ani domluvit, a zaplativ za proružení, spěchal domů činit přípravy ke stavbě. Neuplynul ani týden, a již trčela část mezního tarasu na dvorečku do výše jako zed, jež okno sousedovo zastřela docela. Valášek jen se usmíval, jak vyzrál na Saláška. Ten však nemeškal a oznámil obecnímu úřadu, že soused jeho Valášek postavil asi beze všeho povolení vysokou zed mezní, on (Salášek) jako soused těsně mezující že alespoň nebyl k žádné komisi a místnímu šetření volán, souhlasu ke stavbě nedal, protokolu nepodepsal, jak řád stavební káže, a na konec

zádal sl. obecní úřad, aby u věci té ihned zakročil a jednal po zákonu.

Po dlouhých tahanicích nařízeno Valáškovi, aby bez povolení postavenou zed až po bývalý nízký taras zboril. Ale Valášek neměl se k tomu.

Tou dobou připadlo právě posvícení v Ničovicích, a Valášek maje tam provdanou sestru, šel k ní s celou rodinou. Když se v pondělí s věčerem vrátil domů, byla nedávno vystavená a sporná zed — dole. Salášek dal totiž dvěma výrostkům po koruně, a ti ze dvorku jeho snesli tiše za malou hodinku celou zed až po taras. To nebylo ovšem v pořádku; ale dejme vášnivým lidem rozum!

Ted nastal z toho soud, komise stíhala komisi, a když Salášek odpřisáhl, že sám zed nezboril, žalován pro křivou přísahu, a Bůh ví, jak by se to bylo ještě zamotalo, kdyby nebyla v to zakročila — ta bledá s kosou. Valáška ranila mrtvice, a Salášek zemřel v měsíci po něm na horkou nemoc, která právě v městečku rádila epidemicky.

Obě truchlící vdovy děkovaly Bohu, že bylo soudům již konec, že měly také jednou svatý pokoj a nepřišly na stará kolena planým sudičstvím o vlastní bydliště.

litování hodný to člověk při všem svém pořádku a přičinění.“

Dalším pádným dokladem pravdivosti našeho líčení a vypravování jest návrh poslance p. Rataje, podaný na sněmu král Českého dne 17. července 1902 na zřízení obecních úřadů narovnávacích. Poslanec p. Rataj odůvodňoval návrh svůj a svých soudruhů, jak následuje: „Žádáme změnu říšského zákona v ten smysl, že chceme zřízení povinných narovnávacích úřadů čili smírčích soudů v obcích pro záležitosti v návrhu uvedené proto, aby ten, kdož jest na svém právu zkracován a dovolává se svého práva, byl povinen předložiti stížnost svoji za přičinou docílení smíru před smírčí soud, a teprve, když se nedocílí urovnání ve sporné věci, měl pak právo nastoupení k obhájení práva svého u příslušných úřadů. Podání návrhu zmíněného stalo se z potřeby a v prospěchu zejména venkovského obyvatelstva, zvláště rolnického, a to na základě smutných zkušeností, jaké brozné následky měly spory o věci nepatrného významu a ceny. Je tisíce případů v království Českém na venkově, že mnozí sousedé pro nepatrnou věc pustili se do sporů, vyhledavše sobě ihned právních zástupců, ač věc sporná měla cenu namnoze úplně nepatrnou, nedosahující v tisíci případech ani ceny 5 zl. Stalo se tisíce případů, při kterých navzájem žalující se sousedé přišli o celý svůj majetek, který po statí býval v držení dotyčných rodin, arcif nerozumnou jich neústupností, avšak namnoze zůmyslně silenou nesvědomitými právními jich zástupci. A jaký býval obyčejně nebo bývá konec takových sporů? Když takové spory namnoze po léta se vedou, stojí mnoho peněz, a když již oba právní zástupci žalujících se sousedů se přesvědčí, že na

DOSLOV.

Obrazky tyto byly napsány před 6 lety a některé z nich uveřejněny v páně Rodlerově kalendáři Marianském.

Že nejsou pouhou smyšlenkou, ale v rozličné formě stále se opětují, tomu na doklad uvádí zprávu od Lysé ve Slezsku, již otiskl časopis „Národní Politika“ dne 9. ledna 1900 pod záhlavím „Osud sudičův“: „Jistý rolník zdejší zamíloval se — už asi po 20 let — tak do soudů, že nemine rok, aby několikrát nezaklepal na soudní dvěře ve Frýdku s nějakou žalobou. Zvláště pak v posledním čase soudní zápletky jen se množí a útraty rostou do značných set. Občané jsou jím tak poděšeni a rozhořčeni, že se mu na několik kroků vyhýbají, aby ušli možným nepříjemnostem, ano i samým úřadům stal se již obtížným a následky toho pocítuje soudůmилovný občan náš víc a více; neboť, ačkoli co do správy svého hospodářství může jiným být vzorem, soudní útraty a jiné škody rostou tak, že jeho samého vzmáhá se zoufalost. Odhadlal se, jak z inseratu novin vidno, všecky své reality prodati a odtud bezpochyby se vystěhovati. Ubohý trpí utkvělou myšlenkou, že se mu ze všech stran déje křivda, a kdyby se nebránil, přišel by prý v nic. Věru, po-

nich není již co vzít, že již nákladem na spor mají i košili přes hlavu staženou, tu nabídnou jim konečně smír, který také bývá přijat — bohužel pozdě. Žalujícím se sousedům zůstává však údělem hůl žebráka!

Připomínám dále, že následkem takových sporů mezi žalujícími rodinami jest zášt a nenávist hrozná, která často jde i za hrob, a proto každý zkušený muž, zejména v poměrech venkovských, uzná, že požadavky vyslovené ve zmíněném návrhu úplně odpovídají prospěchům obyvatelstva zejména rolnického v každém směru. Máme nezvratné přesvědčení, že povinné zavedení narovnávacích úřadů v obcích bude blahodárně působiti, a že domluvy členů smířicích soudů přimějí sporné strany v četných případech ke smíru, aniž by tím se stanoviska právnického nějakých škod na jejich právu jim vzešlo. Toť jen stručně uvedené důvody, ze kterých jsme zmíněný návrh podali.“

Návrh ten byl pak přijat značnou většinou hlasů.

OBSAH.

Předmluva	5
O planov jabloň	7
Pro hrst písku	21
Mezi bratry	36
Husy	41
O palouk	56
Sousedé	60
Doslov	64

R. 1889. č. 1. *Naši přátele*. Obrázky ze života lidu-milů a spolků lidumilných. Podává Karel Kramář. 25 kr.
č. 2. *Z našeho kraje*. Obrázek z počátku šestnáctého století. Od Boh. Brodského. 40 kr. — č. 3. *František de Paula Kardinál ze Schönbornů, kníže-arci-biskup Pražský*. Napsal Dr. Kl. Borový. 20 kr. Cena tétoho 3 čísel 55 kr.

R. 1890. č. 1. *Casové obrázky*. Kreslí J. Ježek. 50 kr.
— č. 2. *Pro víru oteckou*. Dějepisný obraz. Napsal Alois Dostál. 30 kr. — č. 3. *Hlasatelé svobody*. Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. Cena 50 kr. — č. 4. *Dobré vychování, základ štěsti*. Povídka ze života řemeslnického od M. Kamenáře. Cena 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1891. č. 1. *Hradišťský zeman*. Napsal Al. Dostál. 30 kr. — č. 2. *Nevěřici věřici*. Tři obrázky z naší doby. Napsal Boh. Brodský. 50 kr. — č. 3. *Nástin svobodného zednářství*. Dle pramenů vypsal V. Sladoměl. 30 kr. — č. 4. *O náboženské lhostejnosti*. Napsal Jos. Pošmourný. 25 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1892. č. 1. *Jošt z Rosenberka a jeho doba*. Složil Frá J. Hamršmid. 40 kr. — č. 2. a) *Sichtářka*. Obraz ze života dělnického. — č. 2. b) *Bez stávky*. Dělnický obraz. Napsal Alois Dostál. 40 kr. — č. 3. *Z kraje Hradeckého*. K dějinám katol. reformace. Napsal P. J. Svoboda. 80 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1893. č. 1. *Hluchoněmá*. Obraz ze skutečnosti. Napsal A. Dostál. 30 kr. — č. 2. *Zázraky ve světle zdravého rozumu*. Napsal Jan Pauly. 45 kr. — č. 3. *Za viny předků*. Dějepisná povídka. Napsal Al. Dostál. 35 kr. — č. 4. *Za vpádu Bedřichových*. Črtý a obrázky historické. Napsal Fr. J. Koštál. 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1894. č. 1. *Pruvodec katolíka do Ameriky*. Napsal F. Novodvorský. 80 kr. — č. 2. *Dědův vychovanec*. Povídka od A. Dostála. Pod štítem ochranným. Dějepisný obraz od téhož. 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1895. č. 1. a) *Ve škole života*. Obraz z českého venkovského od Aloise Dostála. — č. 1. b) *U strýce*. Obraz novověký. Napsal Alois Dostál. 30 kr. — č. 2. a) *Život blahoslaveného Jana La Salle*. Dle vlaštiny zpracoval Fr. Janda. — č. 2. b) *Jiná krev*. Obrázek. Napsal B. Brodský. 60 kr. — č. 3. Dostál, *Můj národ*. Ráz, Zmařený život. 40 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1896. č. 1. a) *Daniel O'Connell, osvoboditel Irska*. Príspěvek k jeho životopisu podává J. Ježek. — č. 1. b) *Pan poslanec*. Obrázek z naší doby. Napsal Boh. Brodský. Cena 60 kr. — č. 2. *Život bl. Jana Gabriela Perboyre, kněze společnosti missionářů*. Dle vlaštiny zpracoval Fr. Janda. Cena 80 kr. — č. 3. Dostál, *Slavící stezka na Křivoklátě*. 30 kr. Úplný ročník 1 zl.

R. 1897. č. 1. *Ze života sv. Vojtěcha*. Pověsti z luhů domácích a cizích sebral J. Ježek. Cena 24 kr. — č. 2. a 3. *Dle nadace*. Obrázek Aloisa Dostála. *Zmařené na-*